

Dit is "Toestanden" van
4 november 1988
1ste jaargang nr. 8
U vindt ons in de kiosk en
betere boekhandel
voor 50F
Abonnementvoorwaarden
vind je op biz. 31,
de inhoud op de achterkant
Ons afgiftekantoor is
Brussel X

Toestanden

Toestanden bekijkt de
Amerikanen vanuit een
sparte invalshoek. We gaan
in ons dossier op zoek naar
socialisten in de States.
Meteen maken we kroniek-
gewijs kennis met de
Amerikaanse Jan-met-de-
pet. Hierbij aansluitend
leert U ook wat de "LIC-
strategie" inhoudt...

WEEKBLAD AAN DE ACHTERKANT VAN HET NIEUWS

TGV en straaljagers

Wie is het snelst ?

Verleden week was premier Martens in Parijs te gast bij zijn collega's Michel Rocard en Felipe Gonzales om er te praten over de gezamenlijke aankoop van Rafale-gevechtsvliegtuigen. Of deze vliegtuigen Spanje en België overtuigen is maar de vraag, nu de Franse regering zelf twijfelt aan de financiële haalbaarheid ervan. De Rafale is niet alleen te duur, hij is bovendien te laat gekomen. Zo is de gemoderniseerde versie van de F-16 van het Amerikaanse General Dynamics bijvoorbeeld veel goedkoper. Dan is er nog de mistige Eurofighter van het Consortium Eurofighter Aircraft, waarin Britse, Italiaanse, Duitse en Spaanse bedrijven participeren. De Rafale heeft overigens in Frankrijk zelf heel wat tegenstanders. Sommige socialisten zoals minister van Defensie Jean Pierre Genet willen af van het project. De familie Dassault, die in het concern altijd een dikke vinger in de pap had, is spreekwoordelijk belgicistisch. Hierbij één bedenking : als de Rafale er niet komt, dan gaat Dassault snel failliet. Dassault is groot geworden in de wapenindustrie.

Toch dacht men bij Dassault met de Rafale een grote slag te slaan. Men stopte de kist vol met allerlei electronica waarmee men hoopte de Amerikaanse jagers uit de markt te drukken. De rijke oliestaten zouden, dacht men, hun kostbare oliebronnen graag willen verdedigen met dit hoogwaardige gevechtsvliegtuig. Achteraf gezien was dat een fout uitgangspunt. Ook de derde wereldlanden vinden de Rafale te prijzig en te ingewikkeld. Goedkopere vliegtuigen koop je immers in China of Brazilië. Hierdoor verloor Dassault de laatste twee jaar een groot

stuk van haar markt. Dassault failliet? We zullen nog wel zien. Ondertussen denkt de Franse regering de Rafale als pasmunt te gebruiken om de geplande TGV gemakkelijker te slijten aan de buurlanden. Voor de TGV heeft de Franse regering in Europa tenminste geen ernstige concurrent te verduren. Door de tunnel naar Engeland zal alleen de TGV razen. Michel Rocard gunt het Franse bedrijf Alstom dan ook een aantrekkelijk monopolie voor de aanmaak van de TGV. Alstom wordt dan de grootste Europese producent van spoorwegmaterieel. Vive la France! Maar wat die TGV nodig heeft, zijn kaarsrechte spoorlijnen tussen de metropolen. Rocard wil daarom alle Europese regeringen en hun failliete spoorwegmaatschappijen door de TGV nieuwe impulsen doen krijgen en verplichten hun investeringen in de vernieuwing van het spoorwegnet te betrekken. Rocard heeft inmiddels aardig gescoord. Na het onderonsje met Martens en Gonzalez besloot de Spaanse regering om haar hele spoorwegnet op deze breedte te brengen. Spanje is dus door de TGV-boot. Portugal ook al, want de neoliberale re-

gering in Lissabon wil haar hoofdstad via een directe flits met de Arc de Triomphe in Parijs verbinden. Het internationale bankkapitaal juicht, want Portugal en Spanje zullen veel geld moeten lenen om hun nieuwe speelgoed te kunnen aanschaffen. De Spaanse keuze voor de TGV van Alstom kwam er ondanks het verzet van de nationale constructeurs van rollend materieel. Die wilden liever met het Duitse Siemens in zee gaan. De spotgoedkope aanbieding van het Japanse Mitsubishi zag men gemakkelijkshalve over het hoofd. De socialistische partij PSOE van Gonzalez is immers ook corrupt. Gonzalez probeert Siemens schadeloos te stellen door 75 gewone locomotieven bij te bestellen. Als Rocard nu de Rafale opbergt, dan doet Spanje een goede zaak. Spanje, dat betrokken is bij de constructie van de Eurofighter, wil zeker niet overstappen op de Rafale.

Er rest uiteraard de positie van de Belgische regering. Welke beslissing er omtrent de Rafale ook wordt genomen, de TGV komt er. Het debat gaat immers alleen maar over het rechte trekken van wat kromme lijnen in Vlaanderen, een eigen bedding in Wallonië of het graven van een Tobback-tunnel onder Antwerpen. Het betonwezen juicht en stort al zwarte penningen in de lege verkiezingskassen van de politieke partijen. Intussen laat de groene lobby, die wel méér openbaar vervoer maar geen TGV wil, zich probleemloos kaal scheren. De verliezers? Dat zijn dan de Waalse socialisten die hele zure druiven mogen eten. Zij hoopten dat de Rafale het Waalse wapenkapitaal aan meer werk zou helpen.

André Mommen

Standpunt

In Frankrijk is de voorbije week heel wat tumult geweest rond de abortuspil (de RU 486). Het geneesmiddelenbedrijf Roussel-Uclaf nam de pil uit de handel, onder druk van anti-abortusgroepen in Europa en de VS, die onder andere met een totale boycot dreigden. Katholieke integristen waren geslaagd in hun opzet en reageerden enthousiast. Vanuit andere hoeken kwamen verontwaardigde reacties. Precies 48 uur na het incident kreeg Roussel-Uclaf het bevel van de minister van Volksgezondheid, Evin, om de productie van de abortuspil te hervatten "omdat de pil een vooruitgang betekent waardoor de vrouw de kans krijgt een ongewenste zwangerschap te beëindigen zonder chirurgische ingreep". (Sinds 1975 is abortus gelegaliseerd in Frankrijk). De abortuspil kwam eind september op de Franse markt, onder strikte voorwaarden weliswaar: het middel mag, voorlopig althans, uitsluitend op doktersvoorschrift en in hoog gespecialiseerde centra worden toegediend. Hoe dan ook, vrouwen komen met deze pil een stap dichterbij een volledig autonome beslissing tot

French pill rel

abortus, zonder tussenkomst van derden. De pil maakt een abortus ook veiliger en in ieder geval minder traumatisch. De abortuspil kan je een perfectionering noemen van de morning-after pil en het spiraaltje -beide toegelaten in België. De morning-after pil en het spiraaltje beogen hetzelfde doel als de abortuspil maar ze werken slechts onmiddellijk na de conceptie. Terwijl de zogenaamde French pill zo'n vijftig dagen actief blijft. Al deze methoden stoten de bevruchte eicel af, aborteren dus. Het verschil is louter technisch. Waarom dan al die herrie? Zwangere vrouwen die zich in een noodtoestand bevinden en daarom voor abortus kiezen, plegen geen misdrijf. Dat was overigens de kern van het abor-

tusproces in Gent begin dit jaar. Tegenwoordig wordt meer en meer de nadruk gelegd op de kwaliteit van het leven: leven is meer dan niet-doodzijn.

Geboorteregeling en verantwoord ouderschap zijn normaal. Prioriteit aan zwangerschapspreventie zouden we daarom óók normaal vinden. Maar voorlichtingscampagnes blijven in de kelders van de ministeries liggen...

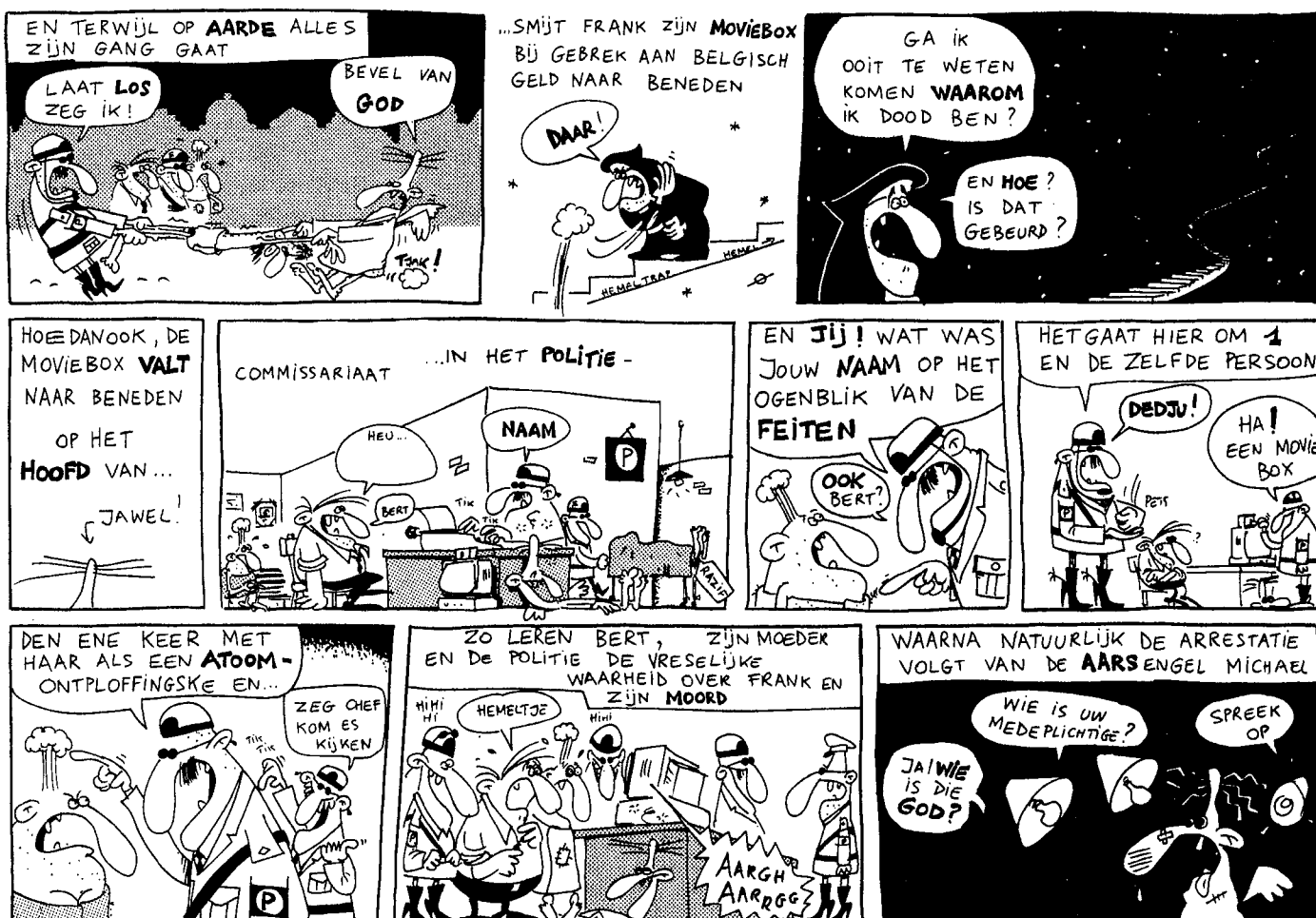
Het wereldwijde gekonkel van de katholieke lobby is niet in de eerste plaats kwezelachtig of fanatiek, maar vooral lichtzinnig. Pro Vita-aanhangers concentreren zich op het tegenhouden van abortusvoorzieningen, en bezinnen zich niet over het probleem van niet-gewenste kinderen.

Hun slogans "Abortus is moord" en "Recht op leven" zijn hypocriet. Ze worden immers door dezelfde mensen aangevuld met de racistische stellingen "Eigen volk eerst" en "Gastarbeiders buiten". Een duidelijk onmenselijke ideologie waarin integristen, Pro Vita, Vlaams Blok en Le Pen een front vormen.

Karin Pairon

in het hemelrijk

door QUIRIT

wordt vervolgd

DE WEEK

afvalcollector

Minister Dupré strooit de bevolking zouten in de ogen

Die oplossing zou de zware metalen en de radio-activiteit uit het water verwijderen. Voor de zouten verwees hij naar de beruchte afvalcollector. Intussen stak een storm van protest op tegen Dupré, want de minister nam de bevolking in het ootje.

Antwerpen en Nederland zeggen neen

Eerst dit. De Nederlandse autoriteiten, Agalev-europarlementslid Staes, de Stad Antwerpen en het milieufrent geloven geen snars van Dupré's onderneming. Dit terzijde gelaten gunnen we Dupré het voordeel van de twijfel en nemen we aan dat de zware metalen en radio-activiteit uit de Laak geloosd worden. De resterende zouten vermorzelen al het leven in de zoetwaterstroom en daarom wil Dupré die doorheen de smeerpip naar de toch al "zoute" Schelde jagen. Die pijp kostte de gemeenschap tot dusver 8 miljard frank. Als de collector in de Schelde uitmondt mag Antwerpen haar veto stellen. De Stad hangt voor de uitbouw van de haven af van watervrdragten met Nederland en is dan ook niet zo tuk op een verstoring van de relaties met onze Noorderburen, die een propere Schelde eisen. Vandaar dat Antwerpen de intenties om de pijp te openen steeds vlijmscherp afkraakte. Milieuschepen Mangelschodts moffelde de plannen van Dupré weg als een electorale stunt, temeer daar zijn stadsdiensten andere besluiten trokken. Hun rapport toonde onverbloemd aan dat de Schelde na de opening van de pijp vuiler zou zijn. De minister komt dan ook flagrant in aanvaring met het Belgisch Noordzee-beleid. Onlangs liet de Nederlandse collega van Dupré, Smit-Kroes, haar openlijke afkeer blijken, gebaseerd op een onderzoek van haar eigen diensten. Dat onderzoek sloeg Dupré's rapport aan spaanders. "Ik zie dit soort collectoren als hoogst ongewenst", sabelde ze Dupré neer.

De collector is onbruikbaar
De zouten van Tessenderlo Chemie

De Netevallei, een romantisch landschap in de Zuiderkempen wordt door de hardnekkige vervuiling van Philips-Tessenderlo Chemievakkundig richting afgrond gestuurd. De fosfaatreus loosde de Laak en de Grote Nete vol zouten, zware metalen en radio-actief afval. Streek-minister Dupré toverde net voor de verkiezingen een zogenaamde "milieuvriendelijke" oplossing uit de hoed.

MODDERBADEN IN SCHELDE
WELDRA WEER EFFECTIEF!

vormen dus wel een vervuiling voor de Schelde terwijl Dupré vrolijk doet alsof zijn neus bloedt. De collector is bovendien een totale miskleun. Dupré houdt staande dat hij morgen kan starten. Staes ergert zich mateloos aan het feit dat de buizen niet bestand zijn tegen het zoute afvalwater en dat sommige delen kunnen lekken. Men vreest tevens voor vermenging met radio-actieve neerslag tegen de wand. Dupré wil de collector op basis van een gravitair (= op zwaartekracht berustend) systeem gebruiken en beweert dat alles in orde is. Een studie van de Universitaire Instelling Antwerpen uit 1986 veegt de vloer aan met Dupré. Dat rapport is een witte vlek in het geheugen van de minister. Bij het gravitaire proefdraaien werd een arbeider met zware verstikkingsverschijnselen in het zieken-

huis opgenomen. De collector is niet zonder gevaar voor het personeel wegens de opstapeling van schadelijke gassen. De atmosfeer is er zuurstofarm en explosief. Verluchting ontbreekt want de luchtgaten zijn dichtgeslibd met mos. De studie besluit dat de collector in de huidige omstandigheden niet kan gebruikt worden. Er is geweten dat sinds de publicatie van deze studie niets gewijzigd is. Naast de technische en veiligheidsgebreken vegen de financiële en juridische onregelmatigheden de laatste argumenten van Dupré van de tafel. Hij verklaarde dat Tessenderlo Chemie niet hoeft te betalen voor het gebruik van de pijp, maar dat druiet in tegen een beslissing van de Executieve uit 1983. De collector bestrijkt bovendien drie waterwinningsgebieden, en een decreet van '85 verbiedt uitdrukkelijk dat daar gevaarlijke stoffen in komen. De herstelling van de collector zou tientallen miljoenen vergen. Experts bekrachtigen de gegrondheid van alle hier opgesomde kritiek.

Regeringsstunt

Nederland, Antwerpen en Staes wijzen het voorstel van Dupré in alle toonaarden af. De collector is om verschillende redenen onbruikbaar. Schoot Mangelschodts dan niet ver naast de roos met de oude bewering dat Dupré naar publiciteit hunkerde en een electorale stunt bedacht? Dupré woont in Westerlo, een sterk geteisterde gemeente. Het sensationeel bespelen van de media legde hem geen windeieren. De CVP won 3 zetels bij, pikte de absolute meerderheid in en Dupré omgordde de burgemeestersjerp na een barnumcampagne naar Amerikaans model. Maar als dit alles hem toch zo nauw aan het hart lag, waarom stapt hij dan nu alweer op? Ons vermoeden blijft pal overeind staan: Dupré gebruikte de hele zaak voor een politieke demonstratie van laag allooi. Dit schrijnend probleem vraagt dringend een ander scenario.

RafWillems

Daarom is het bezoek ook zo grondig voorbereid en werden vele journalisten in het gevolg uitgenodigd. Zij die zich voorheen al te kritisch hadden opgesteld, kregen geen visum en Martens noch Tindemans vonden het nodig te protesteren.

Ontwikkelingssamenwerking.

Er wordt nogal wat publiciteit gegeven aan het gesprek dat premier Martens had met het NCOS over ontwikkelingssamenwerking. Zaïre blijft immers ruim een derde van de totale bilaterale hulp van België opslorpen. Meer dan de helft van de Belgische coöperanten worden daar ingezet. Het land kan daarenboven aanspraak maken op aanzienlijke kredieten met staatswaarborg en krijgt ook militaire bijstand ter waarde van een klein half miljard per jaar.

Toch blijft Zaïre wankelen aan de rand van de financiële en economische afgrond. En de grote meerderheid van de bevolking blijft verstoken van de meest elementaire politieke, sociale en economische rechten. Het regime werkt immers met een éénpartijstelsel dat gesteund is op het leger en waarin de president zeer uitgebreide persoonlijke macht heeft. Amnesty International heeft het in haar rapporten over politieke gevangenen, zware repressie tegen de burgerbevolking en duizenden vluchtelingen.

Mocht het om een Oosteuropes land gaan, dan zouden Martens en Tindemans het hebben over mensenrechten en over voorwaardelijke hulp. Maar in de oude kolonie dienen blijkbaar andere belangen verdedigd te worden.

Het NCOS heeft er bij de regeringsleiders op aangedrongen het Zaïre-beleid te herzien. Zo vraagt het een grondige evaluatie van de 28 jaren samenwerking om na te gaan wie van de hulp heeft geprofiteerd. Er wordt gepleit om de hulp niet alleen via de staat of de privé-sector te verschaffen, maar ook een kans te geven aan de beginnende Zaïrese volksstructuren. In die zin zou men zich ook meer moeten richten naar de Zaïrese experts, in plaats van de "substitutie-coöperatie" steeds maar verder te zetten. De infrastructuurhulp moet zich prioritair toeleggen op een ontsluiting van het totaal verwaarloosde binnenland en de landbouwhulp moet sterk worden verhoogd, tot 20% van het totaal. Het NCOS heeft bij de premier met aandrang gevraagd om tussen te komen in concrete gevallen van schending van de mensenrechten. Ze pleiten er ook voor de Belgische hulp afhankelijk te maken van een controle op onverantwoorde geldver-

Tussen NCOS en GM weet Martens wel te kiezen.

Martens en Tindemans brengen samen hun tweede officieel bezoek aan het Mobutu-regime.

Voor de dictator, die op 24 november 23 jaar lang aan de macht zal zijn, is het een belangrijke steun. Het gaat er immers om de tegenstanders van samenwerking met de dictatuur het zwijgen op te leggen door een "goodwill-operatie", in de eerste plaats gericht naar de Belgische publieke opinie.

ZAIRE STELT HOGE EISEN

spilling en van de uitbouw van een sociaal programma. Het lijkt een redelijke stellingname, die Martens echter niet tot de zijne heeft gemaakt.

Winstbejag

Het is de regeringsleiders immers niet in de eerste plaats te doen om de ontvoogding van de Zaïrese bevolking, maar om de instandhouding van de Belgische economische belangen ter plaatse. En zoals "socialist" Leburton vroeger al zei: "Er is zich daar in Centraal Afrika een imperium aan het vormen dat najverig wordt platgelopen door de Amerikanen, de Fransen, de Sovjets en de Chinezen. Ik heb niet de indruk dat wij ons kunnen permitteren om met een ideologisch pruimondje langs de weg te gaan staan." Een van de gewraakte journalisten is BRT-man Guy Bouten. Onder andere in het weekblad Trends schreef hij over de Belgische economische belangen in Zaïre. Volgens hem gaat het niet in de eerste

plaats om grote handelsbelangen of om tewerkstelling, maar om de industriële belangen van de *Société Générale*. Haar dochteronderneming, de "Union Minière du Haut Katanga" werd in 1967 inderdaad genationaliseerd, maar alle andere belangen van de holding bleven verder gevrijwaard. Daarenboven kreeg de Société een fikse afkoopsom en voordelige voorwaarden voor koper en kobalt. De verwerking in Hoboken, Olen en Overpelt is dan ook winstgevend. Via Sibeka bezit de Generale 20% van de enige diamantmijn van Zaïre. Petrofina heeft voor 55% aandelen in Zaïrerep, waar jaarlijks 600.000 ton ruwe olie wordt verwerkt. CBR en Egecim verwerken cement goed voor 1 miljard per jaar. UCO bezit twee textiel-fabrieken. Finoutremer participeert in twee veefokkerijen en in zeven bedrijven in de agro-industrie. Verder zit de Generale via andere subholdings in de plantages, via Sokibois in de houtontginning en via Chanimetal in de scheepsbouw. De Compagnie Maritime Belge zorgt voor de containerschepen naar Matadi en de Belgolaise zit in de belangrijkste bank van het land. Voor bouwwerken staan vele Generale-dochters klaar zoals Acec, CGE of Foraky. Guy Bouten schat de activiteiten van de Generale in Zaïre goed voor 15 à 20% van het jaarlijks dividend. En zo de stabiliteit van het regime kan worden gewaarborgd, wil de Société ook nog wat investeren in de olie-ontginning en de spoorwegaanbouw.

Daar gaat het om, ook al zal men in de verslaggeving over het officiële bezoek voortdurend spreken over "hulp" en "ontwikkelingsprogramma's". Martens en Tindemans hebben er dan ook geen enkel belang bij in Zaïre verklaringen af te leggen die de grote leider tegen de borst kunnen stuiten. (Hoe staat het eigenlijk met de betaling van zijn telefoonrekening?). Samen met het hof - ook Boudewijn is bevriend met de dictator - verdedigen ze immers in de eerste plaats "'s lands belang". En dat ligt veel dichter bij Mobutu dan bij de Zaïrese bevolking. Dat is wat we voor het postmodernisme nog "imperialisme" en "neokolonialisme" mochten noemen. De SP heeft zich een tijdlang zeer kritisch opgesteld tegen deze politiek en dat tegen de CVP, de liberalen en de PS in. Die stem klinkt nu merkkelijk minder hard. Bij zijn vorige officiële bezoek, in 1981, riep Martens uit: "Ik hou van dit land, zijn leiders en het volk". Ook toen zat de SP in een vervelende regeringssolidariteit.

Eric Corijn.

Vlaanderen heeft zijn Happening gehad, en op het kabinet van Cultuur wordt nu allicht de kater verdronken. Het zou rechtvaardig zijn als Patrick Dewael himself ootmoedig schuld bekende en toegaf dat "Happening '88" -de show van het Vlaamse socio-culturele leven- een verschrikkelijke sof is geworden.

Ik besluit in Gent de truuk van de perskaart te gebruiken, en geen 150 frank te betalen voor Vlaanderen Leeft. De eerste twee van de in totaal 65 aanwezige hostessen knikken mij minzaam toe. Ik tel verder nog 29 meneren met een walkietalkie en nog eens 40 personen (M/V) met een officiële badge. Samen kunnen zij makkelijk de 49 bezoekers de baas, zeker omdat hier een omvangrijke Gentse kleuterklas bijhoort.

Enige pleinvrees overvalt mij als ik de enorme ruimte van het Floraliënpaleis binnenstap.

Vlaanderen Leeft! In Apple Computers om te beginnen, want dat is de eerste stand waar mijn oog op valt. Maar de Apple-dame geeuwt en gunt mij geen blik. Okee, ik zie er niet uit als een PC-yuppie, maar de hoofdredacteur van dit blad toch ook niet! Het Gemeentekrediet, Het Volk, Knack, VTB-VAB, de toeristische dienst van de stad Gent, Meli. Vlaanderen leeft

Vlaanderen leeft!

Een ooggetuige

bij wijze van sponsoring.

Kijk, een absoluut lege zaal! Neen, in een hoek prijkt een smikkel- en smulstand van de Passendalekaas. Ik arriveer in de ruimte van de video-animatie. Er flikkeren een paar beeldschermen, *c'est tout*. Een handgeschreven affiche waarschuwt mij voor het gevaar van Guy Luyten.

Maar ach, ik ben bij de strips beland. Dik zestig striptekenaars en evenveel cartoonisten hangen daar Vlaams te zijn. Ik informeer naar een catalogus. Noppes. De expositie moet het stellen met summere tekstjes aan de muur, naast de originele tekeningen. Tevens ontbreken namen op deze tentoonstelling over de Vlaamse dan wel Belgische strip. Willy Linthout, van Urbanus, om er maar één te noemen.

Aan de stand van de Vlaamse ambachten waag ik mij niet. Ik neem de trap naar beneden naar "Collectie & Collecties", allicht de enige waardevolle bezienswaardigheid op Vlaanderen Leeft! Het

Gentse Museum voor Hedendaagse Kunst heeft een greep uit zijn rijke voorraad gedaan, en gooit die nonchalant te grabbel. Ik draai een half uur lang gemuseerd en gecharmeerd rond de vliegtuigen van Panamarenko.

Een weinig verder zouden kinderen kunnen spelen in een pret-park van Meli, maar de hangar is koud en verlaten. *Kinderen moeten 50 frank betalen voor deze armetierige bedoening.*

De *genadeslag* krijg ik aan de stand van het Socialistische Vormingswerk CSC. Daar vindt in het kunstmatige café De Roos een debat plaats over *gemeentelijk milieubeleid*. De vier sprekers proberen mij binnen te lokken, maar ik tel enkel de aanwezigen (14) en vlucht naar de stand van de "Akademie Zestig Plus" (of zoiets, sorry, maar ik was in paniek). Een ongemeen zachtaardig ogende zestigplusser schildert gewoon voor zijn plezier een Hongaarse Poesta. Het is middag. Alle hostessen eten broodjes. Moedeloze employés in grijze stofjassen sjouwen met rolwagens vol decoratiemateriaal. Ze worden meestal achternagehold door de reeds genoemde heren met walkietalkies. Vlaanderen Leeft! Aan een baxter.

Médard Grawet

BELGIE KORT

Vele honderden brieven had het Antwerpse Vermeylenfonds verstuurd om z'n leden en sympathisanten uit te nodigen op een vernissage. Een veelvoud potentiële kiezers vernam zo dat een lokaal staatssecretaris die vernissage zou openen. Wie echter kort daarvoor terloops liet verstaan dat hij niet kwam, was die staatssecretaris. Hij moest in Rhodos zijn, een reis die nota bene al meerdere weken vastlag. Zo voeren politici schaamteloos hun propaganda op kosten van verenigingen die zo naïef zijn te denken dat een politicus hun activiteiten meer prestige verleent. Het talrijk opgekomen publiek weet nu dat het zonder politicus nogal wat leuker is. Je blijft gespaard van een tot toespraak verwerkte slijmprop clichés en ze komen een kwartier eerder met de drankjes rond. Voor straf wordt deze staatssecretaris geen minister van binnenlandse zaken.

Wij kennen iets beter gemaniëerde politici die, uitgenodigd of niet, systematisch een beleefd briefje sturen met het uitdrukkelijk verzoek zich te laten verontschuldigen. Zo'n briefje wordt dan eerbiedig voorgelezen door de microfoon, zelfs op meerdere plaatsen op één avond. Politici zijn soms zo onbetekenend dat hun aanwezigheid anders toch niet wordt opgemerkt tenzij door de drie of vier professionele mouwstrijkers die alle bijeenkomsten afschuimen. Ooit was er een politicus die door dit systeem zo bekend raakte dat zijn naam op ieders lippen lag. Voor zijn partij was hij een onmisbaar stemmentrekker. Pas toen men hem tot minister wilde benoemen, bleek dat hij niet bestond.

Wie er perfect in geslaagd is even niet te bestaan, is Coëme. In België, waar men zelfs van z'n eigen schaduw schrikt en een molshoop het luchtverkeer in de war kan sturen, sprak men al van een kabinet-crisis naar aanleiding van ons standpunt over de Navo-kernwapens. In Schevenin-

gen, toch ook niet bepaald het balkon van de wereld, vond men het niet eens nodig dit Belgisch standpunt op te nemen in een voetnota. Overigens, gesteld dat men dit had willen doen, kent iemand dan een belgoloog die in staat is dat standpunt te verwoorden?

Weldra kunnen we niet meer woedend de straat oversteken om vlug een riot gun of een long rifle bij onze vertrouwde wapenhandelaar te kopen als onze levenspartner het weer eens uithangt. Wathelet heeft een waterdicht wetsvoorstel in de maak. De enige oplossing is dan aan te sluiten bij de Bende van Nijvel. Of had Wathelet daarover ook een ideetje?

Willockx: Hou me tegen of voor ik het weet ben ik burgemeester.

(kd)

Sovjet-aandeelhouders in de maak ?

Nu dat weer. Vorige week donderdag maakte de sovjetminister van Financiën, Boris Gostev, bekend dat de regering er ernstig over denkt om aandelen van de staatsbedrijven te verkopen.

sumptiegoederen en 15,5% uit machines en transportmateriaal. Deze laatste categorie deed het bovendien steeds slechter. In de periode 1971-75 steeg de uitvoer ervan jaarlijks gemiddeld met 7,9%, van 1976 tot 1980 met 6,2% en van 1981 tot 1985 daalde hij met gemiddeld 0,6%. Olie en aardgas daarentegen zijn goed voor 46,5% van de totale uitvoer. De prijs op de wereldmarkt van deze handelswaar wordt uitgedrukt en betaald in dollars en zoals bekend schommelt die prijs sinds het begin der zeventiger jaren aanzienlijk. Vooral de laatste jaren blijkt de ontwikkeling nadelig te zijn voor de olie-uitvoerders. De combinatie van de dalende olieprijs en de aanzienlijke koersval van de dollar ten opzichte van de voornaamste valuta (Duitse mark, yen, pond sterling en Franse frank) heeft de Sovjet-Unie lelijk parten gespeeld. Het grootste deel van de uitrustings- en consumptiegoederen wordt namelijk geïmporteerd uit West-Duitsland, Italië, Japan en Frankrijk. (We laten hier even het bijzondere geval van Finland terzijde.) De sovjet-koopkracht op deze markten daalde tussen eind 1985 en begin 1988 met meer dan de helft.

Ravages

Die ongunstige toestand kan slechts blijvend weggewerkt worden door het diversifiëren van de sovjet-uitvoer (machinewerktuigen, duurzame consumptiegoederen, fijnchemie ...). Dit vergt dan weer een kwalitatief hoogstaand aanbod aan competitieve prijzen, met andere woorden, een grondige modernisering van de industrie en een drastische vermindering van de verspilling. Een voorbeeld van de ravages die het inefficiënte beleid aangericht, werd vorige week beschreven in de *Literatoernaja Gazjeta*. Een der parade-paardjes van de exportindustrie, de

In het land van Gogol zal de verdere uitbouw van het socialisme dus klaarblijkelijk via de privatisering van het bedrijfsleven verlopen. Door deze maatregel wil de overheid het begrotingstekort verminderen. Dat deficit zal volgend jaar 36 miljard roebel bedragen. De subsidies aan de bedrijven slopen 20 miljard op. Voor we op de beurs van Moskou gaan speculeren, blijven we ondertussen toch nog even mijmeren over de buitenlandse economische politiek van de Sovjet-Unie.

Paradoxe ontwikkeling

Naast de joint venture-operaties, die tot op heden geringe resultaten opleverden, wil de sovjetleiding de verdere inschakeling in de wereldmarkt ook tot stand brengen via de intensivering van de buitenlandse handel. Op dit vlak heeft zich in het recente verleden een paradoxale ontwikkeling voorgedaan. Enerzijds werd in augustus 1986 besloten om de handelsbetrekkingen met het buitenland gedeeltelijk te decentraliseren. Het absolute monopolie van het ministerie van Buitenlandse Handel werd verlaten en momenteel hebben reeds 54 federale en deelstaatministeries en meer dan 90 bedrijven de toelating om rechtstreekse betrekkingen met het buitenland aan te knopen. Onlangs zei Gorbatsjov hierover in een vraaggesprek met *Der Spiegel*: "Bedrijven, instellingen en coöperaties hebben thans zelfstandig toegang tot de wereldmarkt. Vanaf nu kunnen ze niemand anders meer de schuld toeschuiven van een eventuele mislukking". Deze maatregel heeft echter nog niet geleid tot een merkbare uitbreiding van de buitenlandse handel. Vorig jaar steeg de uitvoer (uitgedrukt in dollar) weliswaar met bijna 20%, maar de invoer daalde met bijna 3%. Volgens berekeningen van de Economische Commissie voor Europa (een filiaal van de Verenigde Naties), verminderde de sovjetinvoer uit het Westen tussen 1984 en 1987 met 30%.

Hieruit blijkt dat tot verleden jaar een voorzichtige koers werd aangehouden, en dit heeft waarschijnlijk veel te maken met de specifieke structuur van de sovjethandel, die een soort Derde Wereld-profiel vertoont. De export van afgewerkte producten is gering. In 1987 bestond slechts 2,6% van het totale exportpakket uit con-

Volga-autofabriek (Lada, Niva, Samara) kampt met een "pre-crisis situatie": de arbeidsvoorwaarden zijn deprimeerd, de bevoorrading van de werknemersgezinnen is ontoereikend, dagelijks blijven 5.000 auto's op de produktielijnen achter wegens een ontoereikende aanvoer van onderdelen, uitrustingsmateriaal ter waarde van 30 miljard frank ligt in het bedrijf te wachten op installatie. Begin dit jaar noemde Gorbatsjov de fabriek nog "een voorbeeld voor de economische ontwikkeling van het land".

Minisfeer

Het probleem waarmee de gorbatsjovisten geconfronteerd worden is dus tegelijk duidelijk en complex: om een fundamentele maatschappelijke crisis te ontlopen, moet de levensstandaard op korte termijn opgedreven worden. De sinds decennia gegroeide bureaucratische inertie blijkt echter moeilijk te doorbreken. Daarom kiest de leiding voor een "vreedzame confrontatie" met de buitenlandse kapitalistische ondernemingen in een poging om deze patstelling te ontgrendelen. De joint ventures en de daarmee (misschien) samenhangende technologie- en managementoverdracht vormen één aspect van de omvorming. Maar die keuze brengt een dynamiek op gang waarover de sovjettechnocraten geen volledige controle hebben. Om uit de minisfeer te raken en grote joint venture-projecten op te zetten, zullen verdere toegevingen aan de Westerse multinationals noodzakelijk zijn. Een ander facet van de omvorming door externe stimulansen, is uitbreiding van de buitenlandse handel. De versnelling van de Westerse kredietverstrekking wijst erop dat men de invoer van consumptie- en uitrustingsgoederen in toenemende mate wil financieren ten koste van een hogere buitenlandse schuld. Momenteel blijft het een open vraag hoever de sovjetleiding hierin zal gaan. Het risico kent men: een kwalitatieve sprong in het buitenlandse schuldvolume moet per definitie gepaard gaan met een minstens even grote stijging van de produktieve investeringen en de exportcapaciteit. Indien dat niet gebeurt, zou men wel eens kunnen verzanden in de Poolse of de Joegoslavische ellende.

Paul Verbracken

Wordt de Kanaken weer een neus gezet ?

Zondag 6 november worden de Fransen vriendelijk doch met klem uitgenodigd voor de zesde keer dit jaar te gaan stemmen. Dit keer in een referendum over de toekomst van Nieuw-Caledonië.

moeilijk te slikken. Maar een slecht akkoord is beter dan een goede burgeroorlog, zo werd gezegd, vooral als ook de militaire overmacht van de blanken buiten kijf staat.

De koloniale logica blijft echter overeind. Er wordt niet langer gestreefd naar een pluri-etnische samenleving. Het gebied wordt gewoon opgedeeld, officieel in drie provincies, praktisch in een rijk en blank zuiden en een arm en Kanaaks noorden. Hoe dat noorden tot ontwikkeling kan komen en hoe men op tien jaar tijd een klus zou kunnen klaren die in anderhalve eeuw kolonisatie niet is gelukt, blijft voor velen een raadsel. De Kanaakse samenleving is daarenboven grondig verstoord. De botsing tussen het ingevoerde kapitalisme en het inheemse tribalisme heeft er rampzalige gevolgen gehad. Vandaar dat zelfs een paar goedbedoelde hervormingspogingen zijn mislukt. De Melanesische samenleving is geordend in clans en berust op "la coutume", een geheel van ongeschreven wetten, met een sleutelrol voor de raad van chefs. Voor de Kanaken behoort de grond niet aan de mens, maar omgekeerd.

En tot overmaat van ramp is de Kanaakse samenleving fundamenteel democratisch en collectivistisch. Rijkdom en inkomsten zijn van de clan, nooit van individuen. Hoewel er van al die oorspronke-

"Het prachtige hoofd van Ataï trekt de aandacht. Het is een heel expressief gezicht, een mooi en hoog voorhoofd, zeer wollig haar, een perfect zwarte huid. De platte neus is precies even breed als hoog".

De Fransen hebben niet de gewoonte zich zo lyrisch uit te laten over de "inboorlingen" van Nieuw-Caledonië. Maar men moet weten dat dit "prachtige hoofd" van Kanakenleider Ataï in een pot formol vanuit de kolonie naar Parijs was opgestuurd. We schrijven 1879 en de eerste grote Kanakenrevolte was onderdrukt.

Napalm

In 1988 worden geen hoofden meer afgehakt. Maar toen opstandelingen in april vijftien blanke gendarmes gegijzeld hielden, werd wel serieus overwogen napalm te gebruiken. Ten slotte vond men dit wat drastisch en werd het Kanaakse twintigtal gewoon met kogels afgemaakt. Presidentskandidaat en eerste minister Chirac zei triomfantelijk dat "de Fransen waren gered". Een lapsus ?

De Kanaken zijn Frans tegen wil en dank en een grote meerderheid wil daar vanaf. Pech, want die Kanaken vormen in eigen land een minderheid. Eerst werden ze uitgemoord en nadien vervangen door Polynesische en blanke immigranten. Vandaar dat hun enige hoop op echte onafhankelijkheid in hun demografische evolutie zit. En dat elk referendum over zelfbeschikking staat of valt met wie aan de stemming mag deelnemen.

Zoveel is immers duidelijk. Buiten de Kanaken zelf is er niemand die van Nieuw-Caledonië een onafhankelijk Kanaky wil maken. Zondag moeten de Fransen antwoorden op de vraag of ze het goed vinden dat de Kanaakse én de blanke bevolking van Nieuw-Caledonië zich over tien jaar in een referendum uitspreekt over zelfbeschikking. In het wetsontwerp komt het woord "onafhankelijkheid" niet één keer voor. Rocard én Mitterrand zeggen uitdrukkelijk de eilandengroep liever in de Franse Republiek te houden. De verklaring hiervoor moet niet ver gezocht worden. Nieuw-Caledonië bezit bijna de helft van de wereldvoorraad aan nikkel. En bovenal, Frankrijk wil als groot- en kernmacht aanwezig blijven in de Stille Oceaan. De Rainbow Warrior heeft getoond hoeveel men daarvoor over heeft.

Koloniale logica

Voor het FLNKS (Front de Libération nationale kanak et socialiste) was het met veel poeha bereikte akkoord dan ook

lijke waarden niet zo bitter veel meer overblijft, verklaren ze toch de angst van vele blanken. Sommigen zijn wel bereid gronden terug te geven aan de Kanaken, maar dan individueel en niet tribaal. Dat "oorspronkelijke communisme", dixit Le Pen, kan trouwens nog heel wat andere aspecten verklaren. Zoals de bewondering van enkele politieke formaties voor het Lybisch model. Het feit dat enkel "klein links" en met name het LCR van Krivine de Kanaakse onafhankelijkheidsstrijd consequent en daadwerkelijk steunt. En de angst van Nieuw-Zeeland en Australië die maar wat graag de Fransen willen uitwuiwen, maar enkel onafhankelijke staten in de regio gedogen als die ook uitgesproken anti-communistisch zijn.

De Franse overheid heeft altijd geprobeerd dat systeem te doorbreken, met als gevolg dat het traditionele productiesysteem verloren gegaan is en de jeugd totaal is ontworteld. Maar naarmate de strijd harder wordt, willen ook meer en meer Kanaken naar die oude waarden terug.

Hete aardappel

De strijd van de Kanaken is daarom niet zozeer anti-Frans. Velen kunnen genoeg nemen met een symbolisch-politieke onafhankelijkheid, een vlag, een volkslied en een vertegenwoordiging in de UNO. Economische afhankelijkheid van het "moederland" wordt als een minder kwaad ervaren, op voorwaarde dat de Kanaakse eigenheid wordt erkend en dat de Kanaken effectief mogen deelnemen aan het bestuur van hun land.

Zover zijn we echter nog niet. Voorlopig blijft de Caledonische hete aardappel enkel een Frans intern gebruiksinstrument. Michel Rocard heeft het niet onder de markt. Het akkoord over Nieuw-Caledonië is zijn enige succes, maar de belangstelling voor het referendum is miniem. De grootste optimisten mikken op een participatie van 40% en 75% ja-stemmen. Wat voor waarde kan er met een nog lager percentage aan een dergelijke volksraadpleging worden gehecht ? Dit referendum werd gewild door Rocard, die zijn regeringsbeleid wil doen goedkeuren, en door Tjibaou van het FLNKS, die geen genoeg meer neemt met het woord van de Franse regering. Hij wil dat ook de bevolking zich engageert. Wel begrijpelijk als men weet dat de overheid herhaaldelijk haar beloftes weer heeft ingeslikt. Afwachten dus of de Kanaken nu ook dit referendum door de neus wordt geboord.

Francine Mestrum

De moord op de Milanese politiecommissaris *Calabresi* (mei 1972) vertoont merkwaardige analogieën met Poirots onderzoek. *Calabresi* werd toendertijd verantwoordelijk geacht voor de dood van de anarchist *Pirelli*, "gezelfmoord" gedurende zijn ondervraging op het Milanese politiecommissariaat. De voltallige contestatiebeweging had wraak gezworen, en proclameerde dat de proletarische gerechtigheid met hem zou afrekenen. Zijn executie beantwoordde dan ook aan de uitgesproken of heimelijke wens van velen. Dader(s) ? Onbekend ! Verdachten? Legio !

Opdrachtgevers

27 juli 1988 : coup de théâtre : *Adriano Sofri*, *Giorgio Pietrostefani* en *Ovidio Bompressi* worden op last van de Milanese onderzoeksrechter *Lombardi* aangehouden. De eerste twee, in 1972 bestuursleden van *Lotta Continua* (een van de belangrijkste toenmalige buitenparlementaire bewegingen), als opdrachtgevers van de moord op *Calabresi*. De derde, *Bompressi*, zou ze samen met ene *Leonardo Marino* hebben uitgevoerd.

Sleutelfiguur van de affaire : de genaamde *Leonardo Marino*. Zijn bekentenissen hebben na zestien jaar de zaak aan het rollen gebracht. Hij sluit daarmee aan bij de rij van *pentiti* of berouwvollen, ex-terroristen die in ruil voor (vaak omstreden) bekentenissen strafvermindering krijgen. Deze zaak wijkt echter van het klassieke patroon af doordat geen der beschuldigen betrokken was bij de activiteiten van de Rode Brigades of aanverwante groeperingen. Ze hebben integendeel, na het afsluiten van hun contestatieperiode, allen carrière gemaakt. *Sofri*, leraar aan de Academie van Florence, is tevens een bekend publicist, *Pietrostefani* ontpopte zich tot een succesvol manager. *Marino* daarentegen, een ex-Fiat-arbeider, ontslagen wegens zijn militante activiteiten, verzeilde in de marginaliteit. Een sociaal minidrama, dat nu echter een gerechtelijk verlengstuk heeft gekregen. *Marino* was namelijk zijn ex-kameraden blijven frequenteren, voornamelijk om geld van ze los te krijgen. Het feit dat ze hem af en toe financieel ondersteunden, wordt nu echter aangewend als bijkomend schuldargument. Immers, als ze hem aan geld hielpen, gebeurde dat dan niet uit angst voor zijn onthullingen ?

De Milanese justitie heeft de bekentenissen van *Marino* dankbaar aangegrepen om de inhechtenisneming van de drie ex-*Lotta Continua* leden te bevelen. De drie ontkennen iedere schuld. Maar *Marino's* getuigenis leek voldoende om hun opslui-

Italië : De zaak-Sofri

De whodunit met uitstel.

In een van zijn onderzoeken komt Hercule Poirot tot de verrassende conclusie dat alle verdachten schuldig zijn aan de gepleegde moord. Elk van hen heeft het slachtoffer een messteek toegebracht, zodat onmogelijk uit te maken valt wie uiteindelijk de moordenaar is. De wijze Poirot laat de protagonisten in vrijheid, ook al omdat uit het onderzoek gebleken is dat het slachtoffer zijn verdiende lot heeft ondergaan.

ting te rechtvaardigen. Dit ondanks een recente wetswijziging, die het voorarrest enkel rechtvaardigt indien er ernstige aanwijzingen van schuld bestaan. Die bestonden voor het Milanese gerecht blijkbaar in voldoende mate, want op 12 september weigerde een rechtbank de voorlopige invrijheidsstelling. Als enige concessie verleende ze de drie huisarrest. Pas op 18 oktober verkregen de verdachten weer hun vrijheid, echter zonder dat de verdenking werd opgeheven.

Pervers

De hele affaire demonstreert het perverse effect van dergelijke getuigenissen van 'pentiti'. De verdachten beschikken immers enkel over de mogelijkheid de beschuldigingen te ontkennen, de feiten zelf zijn na zestien jaar danig gebrouilleerd geraakt. Alibi's vallen nog onmogelijk na te trekken. Ook onderlinge relaties, beslissingskanalen, verantwoordelijkheden

zijn onduidelijk geworden. Op de vraag of *Lotta Continua* toen een clandestien (semi-militair) apparaat probeerde uit te bouwen, geven ex-militanten uiteenlopende antwoorden.

Het onderzoek wordt bovendien getekend door het feit dat het Italiaanse terrorisme zich uit de buitenparlementaire oppositie heeft ontwikkeld. *Prima Linea* bijvoorbeeld ontstond vanuit de ordedienst van *Lotta Continua*. Maar die continuïteit maskeert het feit dat in 1972 van terrorisme nog geen sprake was. De beginjaren '70 kenmerkten zich door revolutionair romantisme, met een hoofdzakelijk verbaal beleden geloof in 'volksjustitie'. Maar ook door de (niet ongerechtvaardigde) angst voor een rechtse staatsgreep, die leidde tot de vorming van allerlei clandestiene netwerken, niet alleen bij de buitenparlementaire oppositie, maar ook bij de P.S.I. en de P.C.I. Een dergelijke situatie leent zich uiteraard niet voor het adequaat afbakenen van verantwoordelijkheden.

Wraakgevoelens

Mogelijk is de moord op *Calabresi* gepleegd door personen of groepen uit de buitenparlementaire oppositie. De Milanese justitie schijnt echter van *Marino's* bekentenissen gebruik te willen maken om wraakgevoelens te luchten. Ex-leden van *Lotta Continua* voelen zich dan ook door het onderzoek gebruikt. Met dergelijke onderzoeksmethoden zijn zij (en iedereen die in de jaren '70 deel uitmaakte van de contestataire beweging) potentiële schuldigen. Ze hebben dan ook een tegenonderzoek ingesteld, dat de handel en wandel van *Marino* moet nagaan. Ze hopen te ontdekken welke motieven hem tot die bekentenissen hebben gebracht. De politieke kroniekschrijver *Giorgio Bocca*, nochtans een fel tegenstander van alles wat naar alternatief links ruikt, heeft (in *L'Espresso*, 7.8.1988) een pleidooi gehouden voor een amnestie voor alles wat in die jaren mispeuterd zou zijn. Terecht stelt hij dat het zoeken naar een schuldige in deze en aanverwante zaken te vergelijken valt met een spelletje Russische roulette. In dergelijke omstandigheden kan van ernstige rechtspraak geen sprake zijn. Veel figuren uit het staatsapparaat schijnen echter moeite te hebben de jaren '70 te vergeten. Ze willen zich, gebruik makend van het veranderde politieke klimaat, wreken op iedereen die hun machtspositie toen in vraag stelde. *Hercule Poirots* sereniteit is voor hen niet weggelegd.

Michel Huysseune

Tijdens zijn bezoek aan Moskou bracht Bondskanselier Kohl tussendoor het verplichte nummer over de Duitse hereniging en de Berlijnse kwestie. Gorbatsjov wees de eis even obligaaf van de hand. De wederzijdse standpunten waren bij voorbaat gekend.

Kohl kwam niet alleen tegemoet aan de rechtervleugel van zijn partij; hij voldeed eveneens aan zijn grondwettelijke opdracht te streven naar een hereniging van de twee Duitslanden. Gorbatsjov kan zich temidden van zijn herstructurering geen nieuwe Duitslandpolitiek veroorloven. Het zou een aanzet betekenen voor het autonomiestreven binnen de Sovjet Unie, evenals de vrije hand geven aan meer pluralisme en politieke spanningen in Oost-Europa.

“Wij zijn ervan overtuigd dat de Duitsers nooit iets vergelijkbaars met het nationaal-socialisme zullen toelaten, en het eens zouden zijn met een revanchistische regering”, verklaarde de Sovjetleider ter gelegenheid van de 43ste verjaardag van het einde van de oorlog. Hiermee gaf hij eveneens te kennen dat hij zich niet verwacht aan Duits aandringen. De status quo werd in 1949 ingesteld toen Stalin de

De Russische leiders hebben het nog nooit zo druk gehad met het ontvangen van Westerse regeringsleiders in het Kremlin. De “perestrojka” heeft immers de rode loper uitgerold voor een nieuwe vorm van toerisme waarbij in het kielzog van Westerse politici de investeerders aanrukken. De Oostenrijkse kanselier Franz Vranitsky was pas weg, of zijn Westduitse collega Helmut Kohl stond al aan te schuiven om joint-ventures tussen Duitse en Russische bedrijven aan te prijzen. De Westduitse bankiers hebben intussen hun handtekening onder een lening van 63 miljard frank aan de Sovjetunie gezet.

De Russische leiders kijken ook met angst naar het Europa van 1992. Ze willen daarom hun perestrojka met buitenlandse leningen financieren om te voorkomen dat de EG een beslissende voorsprong zou nemen. Vandaar dat COMECON de onderlinge banden reeds aanhaalde. Een politiek en economisch eengemaakt

Bezoek Kohl aan Moskou

Niets nieuws onder de zon

blokkade van Berlijn ophief. Op 5 mei 1955 verkreeg de Bondsrepubliek haar soevereiniteit. Tegelijkertijd werd zij lid van de Westeuropese Unie en vier dagen later van de NAVO. Het westen stelde ook een oost-westconferentie voor om alle veiligheidsproblemen uit de weg te ruimen. De Amerikaanse minister voor Buitenlandse Zaken jubelde toen: “De Duitse hereniging hangt in de lucht”. Het valse optimisme vloede voort uit het pas afgesloten verdrag tussen de vier groten over de Oostenrijkse hereniging. De integratie van de BRD in het westerse kamp leidde tot een gelijkaardig proces in het oosten. Het Pact van Warschau, getekend op 14 mei 1955, gaf de opdeling van de Duitse natie voor het eerst een verdra-

grechtelijke basis. Weinige dagen na het controversiële bezoek van Bondskanselier Adenauer aan Moskou in september van datzelfde jaar erkende de Sovjet Unie de soevereiniteit van de DDR en onderstreepte hiermee de tweedeling van de Duitse natie. Bonn voerde de zogenaamde Hallstein-doctrine in: het opnemen van diplomatieke betrekkingen met de DDR werd beschouwd als een onvriendschappelijke daad tegen de BRD. Immers, één natie kon niet door twee ambassades vertegenwoordigd worden.

Ondertussen kreeg “die sogenannte DDR” een gezicht tijdens Honeckers bezoek aan de BRD. Ook de huidige ontmoeting in Moskou kaderde in een sfeer van ontspanning. Gorbatsjov heeft duidelijk gemaakt dat hij de verankering van de BRD in het Westen als een feitelijk gegeven erkent. Maar aan het begin en aan het einde van zijn overwegingen staan de veiligheidsbelangen van zijn land en van zijn bondgenoten, zei hij Kohl in 1985 ter gelegenheid van Tsjernenko's begrafenis. En in die visie is de BRD slechts van belang in die mate dat zij zich onafhankelijk van de Verenigde Staten opstelt.

Jean Pascal Zanders

WERELD KORT

West-Europa zal tevens een nieuwe situatie scheppen. Op militair vlak bijvoorbeeld als de NAVO nog meer aan betekenis zal inboeten en de Westeuropese Unie (WEU) in de plaats zal treden. Spanje en Portugal willen nu ook van die WEU lid worden.

De economische heropleving is inmiddels een feit in West-Europa. En dat geldt heus niet alleen voor West-Duitsland, maar ook voor de kleinere landen. Zwitserland bijvoorbeeld zit op dit moment met een werkloosheid van slechts 0,6% van de beroepsbevolking. De Zwitserse regering vreest nu een oververhitting. Men zal de kredietverstrekking aan banden leggen om het inflatiegevaar af te wenden. Ook Zweden zit met een gelijkaardig probleem. De regerende sociaal-democratie worstelt met een krappe arbeidsmarkt (het werkloosheidspercentage bedraagt er slechts 2,5%) waardoor ondernemingen hun vacatures niet opgevuld krijgen. De socialistische minister van Financiën Kjell-Olof Feldt smeekt nu om een neo-liberale gezondheidskuur vol-

gens het recept van Thatcher en Reagan: de arbeiders moeten harder werken, meer sparen en minder consumeren in ruil voor belastingverlagingen.

Zelfs uit Frankrijk komen weer optimistische geluiden. In september daalde de werkloosheid er met 2,1%, wat sinds 1978 niet meer gebeurd was. Voor premier Michel Rocard zijn de druiven echter zuur. De vakbonden lieten meteen hun tanden zien toen de regering het koopkrachtverlies voor de werknemers in de publieke sektor niet wilden wegwerken. Ook het verplegend personeel, dat anders nooit staakte, legde de armen over elkaar. Rocard, die zijn “parler vrai” intussen is vergeten, kon niet anders dan ballast uitgooien. Nog één van deze uitglijders en president Mitterrand roept de “echte” liberaal Raymond Barre als premier. Exit Rocard en diens kansen om ooit president te worden.

(am)

Sprookjes-marathon

Sprookjes mogen weer. Niet dat ze verboden zijn geweest, maar er was toch een tijd, en nog echt niet zo lang geleden, dat sprookjes voor kinderen rolbevestigend, maatschappijbestendig, autoriteitsgevoelig, agressie-kwekend, wreed, onrealistisch ... waren, en dus eigenlijk niet deugden. Heimelijk lazen linkse ouders hun kroost *Roodkapje*, *Klein duimpje* voor, liepen ze hoog op met de ongekuiste versie van *Jan zonder Vrees*, en verkneukelden zich aan de freudiaanse interpretaties van *Sneeuwwitje*. Sprookjes werden voer voor socioliteraire wetenschappers, volksdeskundigen, psychologen en sociologen. Immers, na de bijbel zijn de "Kinder- und Hausmärchen" van de gebroeders Grimm het meest verkocht. Die, en vooral Wilhelm, hadden nogal de pedagogische neiging de oude volksverhalen te kuisen en te romantiseren naar eigen waarden en normen. Dankzij het werk van de hele horde moderne wetenschappers is er een queeste ondernomen naar de oorsprongen en dat levert uitgaven van sprookjes op waarbij volwassenen en kinderen samen rode oortjes krijgen.

Pronkerige kitsch en moraal

Sprookjes kunnen weer, in boeken, op het filmscherm en ook weer in het theater. Menig auteur en/of repertoiregezelschap mag dan wel de afgelopen decennia het kind belaagd hebben met pronkerige kitsch en moraal, het was opvallend dat gezelschappen die zich specifiek met kindertheater bezighielden, en in plaats van die oubolligheid het kindertoneel op een creatieve en inventieve wijze tot een volwaardig en volwassen niveau wilden brengen, zich niet snel met sprookjes lieten. Die tendens is echter aan het veranderen. Er worden steeds meer stukken geprogrammeerd die op sprookjes geïnspireerd zijn, en die tot verbluffende resultaten kunnen leiden. Vorig seizoen was dat heel opvallend *Dag Monster* van de Nederlandse groep Eldorado met een bewerking van *La Belle et la Bête*. Een paar andere geslaagde produkties waren nu in Hasselt te zien. Het geheel kaderde in een breed, educatief project als deel van "Kunst maakt school". Zo waren er ook vertellingen en een paar vormingsdelen.

Elk jaar organiseert het cultureel centrum van Hasselt een soort kindertheaterfestival rond een bepaald thema. De afgelopen dagen (27-30/10) stond het sprookje centraal. Geen feeëriek opgezette happening, maar wel een zeer levendig en geslaagd project.

SPROOKJES MARATHON !

Jan Van Coillie belichtte het succes van de cultuursprookjes van Andersen vanuit de tijd van de opkomende burgerij en vanuit de psychologische autobiografische elementen. Christiane Crombé van het Mechels Sprookjeshuis zei dan wel dat ze de archetypen volgens Jung in de sprookjeswereld op zichzelf toepaste. Eric Hulsens omschreef in zijn lezing sprookjes als mondelinge literatuur die dood is. Sprookjes zijn eigenlijk nu niet meer nodig, de kinderen zelf vertellen er geen en zitten met een eigen, andere verhaal- en mediacultuur. Toch moet men in het onderwijs inspelen op de hele taalcultuur en is ook het vertellen en voorlezen van sprookjes belangrijk. Heel wat kinderverhalen zijn variaties en bewerkingen van oude stof, en dat moeten ze kunnen weten. Linda Decock vertelde op een zeer boeiende manier Bomans-sprookjes en Frank Degruyter kreeg iedereen muisstijl met twee verhalen van Roald Dahl. Zij bekrachtigden het gevoel dat goede vertellers ook in deze tijd goud waard zijn en dat je, om je publiek te blijven interes-

seren, echt niet al die trendy, mediatechnische snufjes nodig hebt. Theater Skoop (Leopoldsburg) probeerde dat wel. "7" *videospookjes* gingen -hoewel er opvallend weinig rook werd gebruikt- de mist in. Een leuk concept, een paar aardige ideeën, maar daarmee alleen maak je geen voorstelling. De techniek neemt de overhand, zodat er van spel, dramatische lijn en dramaturgie geen sprake meer is. Ook de Nederlander Kees van Loenen kon met zijn *Ballade van een visserskoning* niet fascineren. Eveneens vanwege een slechte dramatische opbouw. Een verteller vertelt het verhaal van een verteller die het verhaal vertelt ... Verkleedpartijen, slechte stemtechniek en clichétypetjes maakten deze voorstelling tot een gedrocht, dit in compleet contrast met zijn eenvoudige en mooie voorstelling *De toverbloem Romanial*.

Kippendief

Klassieke sprookjes, of beter variaties op bekende sprookjesthema's kunnen best mooi zijn. Theater N.J.T. (Nederland) bewees dat met *Het woekerende woud*, waarin het moment dat de prins het kasteel van *Doornroosje* en de prinses zelf vindt, wordt uitgediept. Een echte prins is hij niet, maar een gewone jongen, een kippendief. Ook de boze fee is toch niet zo slecht. In een mooi decor, met verrassingen en sfeervolle veranderingen, en met gebruik van techniek die, hoe ingewikkeld ook, eenvoud uitstraalt, wordt de confrontatie tussen de fee en de kok als het ware uitgevochten. Humoristisch, stemmig, zonder overbodige tralala. Fred Delfgaauw van Studio Peer (ook Nederland) schitterde met *Wolkenjas*, een bewerking van *Peer Gynt* van Ibsen. Vier dagen zijn vooral studenten van Limburgse normaalscholen intens bezig geweest met het verschijnsel 'sprookje' door lezingen, vorming, voorstellingen en een heuse sprookjesmarathon (24 uur zijn er sprookjes verteld !). Vier dagen lang hebben toekomstige onderwijzers (en de rest van het publiek natuurlijk ook) een brok cultuur opgedaan waarmee ze verder kunnen, en zeker met meer effect dan de protserige happening '88.

Tuur Devens

FILM

Vermoeide imker

Griekenland zoals je het niet in de folders vindt, nat, grijs, met sneeuw op de stoepen. Spyros huwelijk zijn dochter uit. Het is een kouwelijk feest, de ruiker van de bruid verregent op de feesttafel, iedereen draagt sombere pakken, Spyros is er met zijn hoofd niet bij. Zijn vrouw verlaat hem diezelfde dag.

En Spyros vertrekt, zoals elk jaar bij het begin van de lente, met zijn bestelwagen met bijenkorven naar de 'bloemenroute'. Vier andere imkers gaan tegelijk met hem op weg. Elk jaar dunt het gezelschap uit. Aan de kantine waar elk van hen zijn eigen kant op gaat, nestelt zich een meisje in de cabine van zijn bijenbus. Zij is door haar motard in de steek gelaten. Ze schikt zich naar zijn humeur. Hij geeft haar een nachtelijke lift. Zij is berooid. Hij betaalt haar ontbijt en staat zich aan haar te vergapen wanneer ze bij de juke-box danst. Hij zit met haar opgescheept. Hij legt haar op zijn hotelkamer te slapen. Zij wordt hoe langer hoe meer Lolita, brengt hem in de war, jaagt hem op stang wanneer ze een soldaat mee naar bed neemt, waar hij bijligt. Hij heeft er genoeg van en vlucht

weer alleen op weg.

Spyros houdt een dagboek bij, een technisch verslag van het leven in zijn korven. Twee weken na zijn vertrek is de populatie al flink verminderd.

Maar zij is naar hem op zoek geweest, hij loopt haar weer tegen het lijf. De trip krijgt iets noodlottigs, er hangt een fatum boven de 'route des fleurs'. In zijn geboortedorp krijgen ze onderdak in de afgedankte bioscoop van een oude kennis. Daar voeren ze de consecratie op, hun gespannen huwelijksritueel. Maar nu vlucht zij weg, ze laat zich niet domesticeren.

Een dodelijk vermoeide film is dit over een doodmoe man. Regisseur Theo Angelopoulos maakt zich niet druk. Vroegere films speelden tegen een expliciet politieke achtergrond zoals *De komedianten* uit 1974-75. In *De Imker* zit één verdoken

verwijzing naar de bewogen na-oorlogse periode in Griekenland. Spyros bezoekt met een oude vriend een Frans strijdmakker (Serge Reggiani) in het ziekenhuis. Het is een zijsprong, een herinnering, een rustpunt onderweg. Het is een hint dat Spyros vroeger iemand geweest moet zijn. Een enkele keer versnelt de regisseur de gang van de dagen, hij balt het evoluerende gemoed van de bijenkweker samen in enkele dagboeknotities. Spyros ontvlamt, voor het laatst in zijn leven. Op 27 april, ruim een maand na zijn vertrek, schrijft hij niets meer over de bijen op. Die notitie gaat over hemzelf; iemand, een vrouw misschien, vraagt hem wie hij is, hij is niks, hij kwam alleen voorbij, schrijft hij. Zo komt de imker aan zijn eind, als niemand, door god en alleman verlaten, door zijn bijen verlost.

Fernand Labial

De imker/OMelissokomos. Theo Angelopoulos, 1986. Met onder meer Marcello Mastroianni, Nadia Mourouzi, Serge Reggiani. Komt in originele versie maar met uitsluitend Franstalige ondertitels nog in Gent en Antwerpen. Loopt in Brussel.

SPEKTAKEL

De Nachtmerrie van La Fura

"Suz O Suz", erop of eronder, is de titel van een 85 minuten durende nachtmerrie met veel geweld en schoonheid gebracht door La Fura dels Baus.

Als de oermuziek stilvalt en alle wildemannen zijn verdwenen, komt een aangename rust over de toeschouwers. De laatste beelden zijn zeer gewelddadig, maar ook mooi en poëtisch. De inspiratie ligt in de middeleeuwse riten rond vruchtbaarheid en carnaval, bij de overgang van duisternis naar licht, van winter naar zomer. Vuur en water, geboorte en dood, vanuit die tegenstellingen vertrekt La Fura. De twaalf acteurs ('creadores') laten je niet in een gemakkelijke stoel zitten kijken naar theater. Je moet hier rennen voor je leven, en vooral in het begin wordt het publiek door de gevaarlijke mannen met hun gierende machines achterna gezeten en door de industriële rock verdoofd. Meel, water, bloed en stukken vlees vliegen in het rond. De poëzie komt later, langzaam, zodra er in twee grote aquaria leven ontstaat, dat in de embryonale fase alweer wordt omgebracht. Het

heldere water kleurt rood en later blauw en zwart, de kleuren van het bederf.

Het is prachtig om naar te kijken maar het blijft erg oppervlakkig en gericht op uiterlijk effect. Het spel doet een appel op de primaire gevoelens, het is niet nieuw, te modieus. Toch blijft de dynamiek en de snelheid waarmee de beelden elkaar opvolgen verbazingwekkend. Aan het geweld went men nog het snelst.

"Misschien hebben wij, hyperbeschaafde halfzachten, heimelijk heimwee naar die specifieke moed, nodig om gewelddadig te kunnen zijn. Wie weet dient dit vreemde spektakel dan eigenlijk ter compensatie", schrijft Jo Dekmine, directeur van het Théâtre 140. Het Brusselse Théâtre 140, dat al 25 jaar het allerbeste van 's werelds schouwtoneel naar ons land haalt, moest natuurlijk vroeg of laat ook deze Catalaanse groep uitnodigen. De 140 zet immers regelmatig ook groepen als *Els Joglars* en *Els Comediants* op het

programma, die vanuit eenzelfde traditie werken. Het publiek moet dit keer wel naar de Hallen van Schaarbeek, want La Fura heeft een grote hoge ruimte nodig en veel volk.

"Suz O Suz" wordt georganiseerd als hoogtepunt van het Brusselse festival van het bewegingstheater 'Gestes 88'.

Organisatoren die La Fura willen uitnodigen, moeten volgens de technische fiche ook nog zorgen voor 3000 liter water, 3 watermeloenen, 2 schapekoppen, 12 paar schapelongen, liefst met longtakken, evenveel schapeharten. Verder een liter olijfolie, een paar liters rode wijn en maar liefst 50 kilogram meel per voorstelling. Het lijkt wel de voorbereiding van een groots Catalaans feest en dat wordt het ook. Achteraf komt de kater, en om de rotzooi op te ruimen moet een flinke schoonmaakdienst oprukken.

Eddie Vaes

La Fura dels Baus met Suz O Suz in de Hallen van Schaarbeek in het kader van het 'Festival Gestes 88' op 8 en 9 november telkens om 20.30 uur

Op zes augustus 1945 wierp de "Enola Gay", een Amerikaanse B-52 bommenwerper, boven Hiroshima een atoombom af. Het beeld van de paddestoelwolk, die langzaam uit de getroffen stad opstijgt, zal wie het gezien heeft wel voor altijd bijblijven. De gruwel van Hiroshima is het thema van "Zwarte regen", een roman waarvoor Masuji Ibuse (°1898) bekroond werd met de Culturele Medaille en met de Noma Prijs, Japans hoogste literaire onderscheiding.

De hoofdpersonages zijn Shigematsu Shizuma, zijn vrouw Shigekeo en hun nichtje Yasuko. Op de dag dat de bom viel, waren ze alledrie in Hiroshima en Shizuma heeft aan de radio-actieve neerslag een "milde" vorm van stralingsziekte overgehouden. Yasuko zit al jaren tevergeefs uit te kijken naar een huwelijkskandidaat. Het gerucht doet de ronde dat ook zij aan stralingsziekte lijdt en dat haar oom en tante dit bewust verzwijgen om haar kansen op een huwelijk gaaf te houden. Zowel oom als nicht hielden tijdens augustus '45 een dagboek bij. Ten einde raad besluit Shizuma passages daaruit over te schrijven, in de hoop aan de hand daarvan huwelijksmakelaars en echtgenoten in spe ervan te overtuigen dat Yasuko kerngezond is. Het lot beslist er anders over: het meisje begint inderdaad symptomen van ernstige stralingsziekte te vertonen en kwijnt langzaam maar zeker weg. Even lijkt het erop dat ze nog

Op 13 oktober beslisten de vijf Law Lords, de hoogste juridische instantie in het Verenigd Koninkrijk, dat de Britse pers het recht had het boek "Spycatcher" te bespreken.

Tweeënhalft jaar geleden had de Britse regering een procedure ingespannen tegen auteur Peter Wright, omdat hij als voormalig geheim agent van de M.I.5 gehouden is aan een levenslange zwijgplicht. Bovendien zou hij een reeks feiten onthullen, die niet in het openbaar belang waren. De regering Thatcher vervolgde niet alleen de Britse pers, maar maakte de zaak ook aanhangig in het buitenland. In Australië en de Verenigde Staten verloor zij het proces. De onverwachte publiciteit maakte het boek tot een internationale bestseller, zodat het behouden van geheimen niet langer een valabel argument was voor de Law Lords. De zaak heeft naar schatting zo'n 3 miljoen pond sterling gekost.

De uitspraak van de Law Lords bevat evenwel een grote dubbelzinnigheid. In hun verdict gewagen zij nergens van pers-

BOEK

Hiroshima ma terreur

een kans maakt haar kwaal te overleven. De behandelende arts weet namelijk het dagboek te bemachtigen van een zekere Hiroshi Iwatabe, die aan dezelfde symptomen als die van Yasuko leed maar er middels bloedtransfusies, vitamine C en een dieet van perziken en rauwe eieren weer bovenop kwam. Niets mag echter baten: Yasuko is gedoemd het zoveelste slachtoffer van de bom te worden.

Via fragmenten uit de verschillende dagboeken schildert Ibuse een aangrijpend fresco van het leed en de verwoestingen die door de atoombom werden aangericht. Rondwarend als zombies, trachten de overlevenden vruchteloos te bevatten wat hen overkomt. Ibuse vermijdt elk vals pathos. In nuchtere, vlakke bewoordingen registreert hij de verwarring, de paniek, de chaos, de pijn, het afgrijzen. De mensonterende ellende spreekt voor zichzelf, schreeuwerige beschrijvingen zijn overbodig. Wie het boek ter hand neemt moet desondanks over een sterke maag beschikken, want de auteur spaart de

gevoelens van de lezer geenszins: "Ik was net een brug over toen ik (Shizuma - AM) me voor het eerst afvroeg waar ik eigenlijk was. Ik keek achterom en herkende het boogvormige, ijzeren karkas dat de vlammen had overleefd: de Yokogawa-brug. Hier vlakbij had ik op de zesde, toen ik bij mijn vertrek uit de stad dezelfde weg volgde, drie dode vrouwen gezien. Ze lagen vrijwel naakt in een watertank die aan de kant van de weg stond en voor ongeveer acht tiende was gevuld. Toen ik hen voorbij liep was ik van plan geweest de andere kant op te kijken, maar ondanks mijn vastbeslotenheid was het misschien toch niet te vermijden geweest dat ik toch een snelle blik op hen wierp. Een van de vrouwen dreef op haar buik en uit haar achterste stulpte een eind darm van ruim negentig centimeter. Het was opgezwollen, zodat het een diameter van ongeveer 7 1/2 cm had en het dreef in een enigszins verwarde ring in het water rond, zacht heen en weer wiegend als een ballon die op de wind meezweeft." (p. 171)

Masuji Ibuse zet de apocalyptische tafereelen die zich in Hiroshima afspeelden nooit onnodig in de verf, maar hij verbloemt ook niets. "Zwarte regen" is een literair 'document humain' dat de lezer niet licht zal vergeten.

Aldo Martin

Masuji IBUSE: "Zwarte regen", Agathon, Houten, 1988, 327 blz., vertaald door Ronald COHEN.

BOEK

De triomf van de persvrijheid

vrijheid. Met andere woorden, hun vonnis betreft in se enkel dit specifieke geval. De uitspraak moet gezien worden in het licht van de reeds lang smeulende discussie over de Official Secrets Act. Die wetgeving werd op de vooravond van de eerste wereldoorlog in paniek erdoor gejaagd en omvat voor een regering de meest verreikende repressieve bevoegdheden ter wereld. Openbare ambtenaren mogen in theorie zelfs hun partner niet vertellen welke thee ze om vier uur hebben gedronken. Bovendien kan de regering niet alleen de informant vervolgen, maar eveneens de persoon of instantie die de informatie bekend maakt, m.a.w. de pers. In 1984 was grote beroering ontstaan over de wet, nadat Clive Ponting vertrouwelijke informatie had doorgegeven omtrent de ware toedracht over het zinken van de Argentijnse kruiser *Belgrano* tijdens de

Falklandsoorlog. Op dit moment ligt een nieuw, zeer controversieel wetsontwerp ter tafel.

Dat de Britse pers het boek opnieuw mag bespreken en citeren, is niet zonder consequenties. Centraal in de aanklacht stond het feit dat Peter Wright beschreef hoe de M.I.5 geïnfiltrerd was door Sovjet-agenten en dat deze geheime dienst de regering Wilson in de zeventiger jaren wou destabiliseren. Had de pers zijn taak mogen vervullen, dan was waarschijnlijk twee jaar eerder aan het licht gekomen dat het boek onwaarheden bevat, die vooral de beweringen omtrent de regering Wilson ontkrachten. Het was dus de grootste triomf voor de pers dat luttele uren na de uitspraak van de Law Lords de interviewer van de BBC uitzending *Panorama* Peter Wright deed bekennen dat hij bewust onjuistheden had neergeschreven. Op dat punt had Thatcher dus al de tijd de waarheid verteld. Maar in de obsessie van geheimhouding verkoos zij de boodschapper aan te vallen...

Jean Pascal Zanders

Vrijdag 18 en zaterdag 19 november wordt in het Antwerpse Sportpaleis een pleiade van wereldsterren uit de popmuziek verwacht voor de alweer derde editie van het Diamond Awards Festival. Een zin die zo uit een publicitaire brochure ontsnapt lijkt. In de context van dit met een enorme reclame-campagne gepaard gaand muziek"festijn" past hij wel.

Diamond Awards Festival is een opzet van de Brusselse Groep City 7, ook al verantwoordelijk voor die andere Pak-de-Poenshow : het ECC-tennisoernooi. Als actieterrein prefereerden ze het door een nieuw, dynamisch management gerunde Sportpaleis. Ooit enkel bekend om zijn Zesdaagse (wielrennen), sporadisch misbruikt voor de organisatie van grootse rock-concerten. De erbarmelijke akoestiek moet de toeschouwer er telkens bijnemen. Dat werd nog eens duidelijk tijdens de jongste Night of the Proms-driedaagse. In elk geval houden de heren van City 7 zich bezig met big business, amper met cultuur.

Big business is typerend voor al wat rond de Diamond Awards hangt. Een sfeertje van onechtheid, dames-met-bontmantel en heren-met-sigaar. Pop voor de high society. Het festival voor de BCBG's, die zich uiteraard niet graag mengen onder de

De Antwerpse kabelmaatschappij Integan heeft onlangs Ted Turners commerciële zender CNN (Cable News Network) op de kabel gezet. CNN is een Engeltalige, op Amerikaanse leest geschoeide satellietzender die een bestendig "nieuws"-programma verzorgt. Iedereen is het erover eens dat dit de toekomst is. Vol belangstelling naar dit toekomstbeeld gekeken dus. Het is verschrikkelijk. Een sleutelbegrip in het maken van televisie is de zogenaamde concentratie-span, de tijdsspanne waarin men op de onverdeelde aandacht van de kijker mag rekenen. Bij ons gaat men ervan uit dat deze concentratie-span niet meer dan vier minuten bedraagt, zodat men bij de montage "rustpunten" om de vier minuten inbouwt (vandaar dat films die voor de tv zijn gemaakt zelden goed overkomen in de cinema). Te oordelen naar CNN, schatten de Amerikaanse commerciële zenders het concentratievermogen van hun kijkers op ongeveer een zesde van wat men hier als voldoende acht. CNN is eigenlijk niets anders dan een opeenvolging van korte spots. Een bericht van 60 seconden is al behoorlijk lang.

MUZIEK

Diamond Awards

massa op Torhout-Werchter en die zich helemaal niet ergeren aan het feit dat vedetten slechts een drietal nummertjes playbacken. Die grote vedetten brengen niet eens hun eigen groep mee, ze laten zich assisteren door Vlaamse rock-artiesten, niet vies van snel geldgewin (en wie kan het ze kwalijk nemen?). De titel "Diamond Awards" is afgeleid van de oorspronkelijke bedoeling om verdienstelijke artiesten uit de populaire muziek te huldigen. In werkelijkheid weigeren echte artiesten als Bruce Springsteen, Michael Jackson, Madonna, George Michael, Bob Dylan of Prince mee te werken, wat het geheel degradeert tot een verzamelforum voor tweederangsvedetten en *hasbeens*. Zijn de grote sterren onbetaalbaar? Of weigeren ze mee te werken aan *schijn*? Ik opteer voor het laatste.

Het Diamond Awards Festival is hét festival bij uitstek voor vedetten die live niet uit de verf komen. Typische studio-pro-

dukten die via handige marketing naar de commerciële top geparachuteerd worden. De voorlopige lijst voor dit jaar is indrukwekkend, voor wie houdt van vals spelen : A-Ha (na Abba een nieuwe Scandinavische pop-multinational), Sam Brown (van de Atlantic-achtige single "Stop"), Billy Ocean, Eighth Wonder, "en vele anderen". Een definitieve namenlijst is nog niet bekend (ik schrijf deze tekst op 29 oktober!).

Ergerlijk is de medewerking van de "openbare omroep" BRT aan deze nepmanifestatie. Vanaf vier weken voor het gebeuren wordt dagelijks middels een heuse publiciteitsspot aandacht besteed aan iets waarvan de kijker de namen van de organisatoren wordt onthouden. Organiseert de BRT misschien zelf? (Nee, hoor!) Waarom verschijnt het telefoonnummer van het Sportpaleis tot tweemaal toe? Was het niet gebruikelijk dat voor organisaties waaraan de BRT zijn medewerking verleende, totnogtoe een BRT-telefoonnummer werd opgegeven als de kijker inlichtingen behoefde? Het is in de kaart gespeeld van de tegenstanders van de BRT.

Het Diamond Awards Festival bestaat, maar het is niet echt.

Frank Van Laeken

TELEVISIE

Televisie voor debielen

Uiteraard verkracht men hierbij het nieuws. Een toespraak van presidentskandidaat Dukakis wordt twee korte flitsen: *Wij willen machinegeweren in handen van gangsters aan banden leggen; niet het recht van jagers om een geweer te hebben.* (Knip! Eén zinnetje bindtekst.) *La lucha empieza ahora, de strijd begint nu pas.* (Knip!) En nu een ander onderwerp. Op welke basis worden zo'n korte fragmenten gekozen? Vermoedelijk omdat er een zinnetje Spaans tussen is en CNN wil zich een "Europees" imago aanmeten. Daarom ook een flits van Bush die de lof zingt van Margaret Thatcher: niet het meest brandende onderwerp van de Amerikaanse verkiezingen. Een opeenstapeling van uiteenlopende flitsen, dus, die dan nog uren aan een stuk herhaald worden. Als een verhaal iets langer uitvalt (twee minuten, soms zelfs drie)

is het "gemaakt" nieuws: de prijsuitdeling voor de beste filmoptredens van honden, een meisje met een niertransplantatie. Daarbij is CNN ook nog stuntelig gemaakt. Een "interview" met een politieke journalist wordt begeleid door een reeds gemonteerde beeldband om zijn "spontane" meningen te illustreren. Om de wereldwijde on-the-spot nieuwsgaring van CNN te beklemtonen, krijgen we soms een flits van "onze reporter" ter plaatse, die verantwoordelijk blijkt te zijn voor ... het Afrikaanse continent. Die zal wel vroeg opstaan. De sportberichten, ten slotte, lijken uitsluitend voor Yankees bestemd.

Je hoeft dus niet meer naar New York te vliegen om de fameuze Amerikaanse televisie-als-bewegend-behang te zien: een retour naar Berchem volstaat. Echt verontrustend is het feit dat onze commerce-minded mediahervormers ons nog meer van dat fraais beloven, maar dan wel van eigen bodem. Als je echt wil weten wat de liberalisering van de media inhoudt, kom dan gauw eens in Antwerpen kijken.

Frank Winter

Interview Mark Duysters-Cobra

Een Cobra in Uw Radio !

Van de Vlaamse Openbare Omroep naar berichten uit Mopertingen en Neeroeteren. Een afgang, Mark Duysters ?

Mark Duysters: Boh, puur journalistiek gezien ga ik er nu wat op achteruit. Maar het bedrijf waar ik werk biedt tenminste toekomstperspectieven. Van mijn 7 jaar bij de BRT heb ik er 5 tegen mijn zin gewerkt. Er bewoog daar niets, alles bleef steken. Hier bij Concentra heb ik mogelijkheden. De nieuwsdienst van Cobra wordt uitgebouwd, en eventueel zijn er nog mogelijkheden bij de redactie van Het Belang van Limburg (Concentra is de gemeenschappelijke uitgever, nvdr).

Hoe wordt het nieuws bij Cobra gemaakt, en hoe komt het bij die vrije radio's terecht ?

Mark Duysters: We zijn voor de nieuwslevering vooral aangewezen op de redactie van Het Belang (we wonen in dezelfde building). Verder hebben we de telexen, een correspondentennet, en de teletekst. We maken kant-en klare nieuwsbulletins, vijf per dag. Die worden op de computer aangemaakt, en per telefoon doorgeseind naar onze klanten.

Is er controle op het gebruik van wat Cobra doorseint ?

Mark Duysters: de aangesloten radio's zijn contractueel verplicht om wat wij doorsturen integraal over te nemen. Maar echte controle, tjaa... Er is bijvoorbeeld radio Atlantis uit Bree, die wel een contract met ons heeft, maar die gewoon de nieuwsuitzendingen van de BRT blijft uitzenden. Wat dus ook al niet mag !

Hoeveel betalen de aangesloten vrije radio's voor de Cobranieuwsdienst ?

Mark Duysters: Een Cobra-abonnement is dus eigenlijk gratis. In geld tenminste. Cobra levert nieuws, sportuitslagen en hitlijsten, voor niks. De aangesloten radio's moeten per dag wel 1 uur zendtijd vrijmaken voor promotie van de producten van de Concentra-groep. Dat is dan natuurlijk vooral *Het Belang van Limburg*. En verder *gesponsorde* evenementen zoals de halve marathon van Hasselt, of het optreden van het Chinese Staatscircus.

Cobra is dus meer dan een nieuwdienst ?

Mark Duysters: Cobra steunt op drie tak-

Niet iedereen die wegloopt bij de BRT stapt over naar VTM. Zo Mark Duysters die na 7 jaar radionieuwsdienst de feitelijke hoofdredacteur is van het nieuwsagentschap COBRA, of Concentra Broadcasting Agency. Een mondvul voor een piepkleine redactie die nieuwsbulletins aflevert voor voorlopig 18 "vrije radio's" uit Limburg en Oost-Brabant.

ken. De nieuwsdienst, een reclame-regie, en een audiobedrijf, waar ze jingles maken enzo. In totaal werken er zo'n 30 mensen. Bij de nieuwsdienst zijn er dat nu vier. Maar er komt wel volk bij. *Voorlopig ben ik de enige beroepsjournalist.*

Cobra geeft vooral regionaal nieuws ?

Mark Duysters: Wij leveren ook regionaal nieuws. Naast nationale en buitenlandse berichten. De radionieuwsdienst van de VUM (Het Nieuwblad, De Standaard, nvdr) is ook heel goed maar levert geen regionaal nieuws. Ik denk dat wij Limburg en de rand goed coveren. Als het chemisch bedrijf NESTE in Tessenderlo 30 mensen bij aanwerft, dan hebben wij dat. En in het weekeinde zijn er natuurlijk ook de verkeersongelukken. Een bulletin dat wij afleveren duurt plusminus 4 minuten. Berichten van 15 lijnen. Dat is kort, maar keurig met de middelen die we hebben.

Is Mark Duysters gevraagd door Cobra of heeft hij zélf ander werk gezocht ?

Mark Duysters: Ik ben gevraagd. Ik kende Cobra eigenlijk nauwelijks. Ik word *uiteraard* beter betaald dan bij de BRT, maar spectaculair is de opslag (alsnog) niet.

Mist Mark Duysters de werkzekerheid van de openbare omroep niet ?

Mark Duysters: (hol gelach) Het is een berekend risico. Concentra is een solide bedrijf, met groeimogelijkheden, voor mijzelf en voor het produkt van Cobra. Ik draag hier *verantwoordelijkheid*, dat is zwaar maar dat is ook plezant. De mensen en het produkt worden hier voortdurend geëvalueerd. Op de wekelijkse stafvergaderingen wordt er vrij en frank gesproken. Je weet ook waarmee de rest van het bedrijf bezig is.

Is er nauwe samenwerking tussen de redactie van Het Belang en die van Cobra ?

Mark Duysters: Niet echt. Ik denk dat de redactie van Het Belang niet goed weet waarmee wij bezig zijn. Maar wij zijn natuurlijk nogal afhankelijk van hén. Dat is een zwak punt. Vooral het nationaal nieuws uit Brussel komt laat binnen in Hasselt. Omdat de krant pas 's avonds vorm krijgt, is ons late bulletin ook het beste gestoffeerd.

Is er een band tussen Cobra en VTM ?

Wij zijn namens VTM door *Dany Huwé* benaderd. Huwé is voor VTM een regionaal correspondentennet aan het uitbouwen, en Cobra gaat voor de commerciële televisie Limburg coveren.

Bij de klanten van Cobra zijn een aantal zogenoemde regionale zenders met een wettelijk gezien te groot zendbereik.

Mark Duysters: Wel, radio Noordzee uit Hasselt, die was in heel Limburg te beluisteren. Die had veel meer luisteraars dan de gewestelijke BRT-omroep. Maar met de 8 kilometergrens is dat dramatisch verminderd. Met alle commerciële gevolgen vandien.

Bent u nu een gelukkig mens ?

Mark Duysters: Zeer zeker weten ! En wanneer wordt dit interview uitgezonden ?

Hilaire Grawet

DOSSIER

Socialisme in de Verenigde Staten

De vraag waarom het rijkste land ter wereld het land van het reëel bestaande kapitalisme, het land met de potentieel sterkste arbeidersbeweging niet beschikt over een machtige socialistische partij, sterker nog : verder lijkt te staan van het socialisme dan welke andere staat dan ook, is een vraag die niet enkel politieke activisten boeit, maar ook sinds mensenheugenis sociologen en politieke commentatoren volop aan de praat

houdt. Had Marx destijds in "Het Kapitaal" immers niet beweerd dat de industrieel meest ontwikkelde naties de anderen de spiegel van hun toekomstige ontwikkeling voorhielden? En zou de ontwikkeling van het kapitalisme niet noodzakelijkerwijze gepaard gaan met de groei van de arbeidersbeweging, met de scherper wordende opdeling van de samenleving tussen kapitaal en arbeid en uiteindelijk met de komst van het socialisme ?

Traditioneel hadden linkse denkers effectief geen reden om aan te nemen dat de Verenigde Staten een andere richting zouden uitgaan dan de andere kapitalistische landen. Karl Marx herinnerde er destijds zijn gehoor aan dat in 1828 in Philadelphia een groep ambachtshandelaars de eerste "arbeiderspartij" uit de geschiedenis hadden opgericht. In 1886 twijfelde Friedrich Engels er geen moment aan dat de Amerikaanse arbeidersbeweging zich zou ontwikkelen tot een socialistische massapartij. De spectaculaire groei van de vakbeweging van de "Knights of Labor" en de hoge scores die de progressieve kandidaat Henry George behaalde bij de lokale verkiezingen in New York, brachten Engels er zelfs toe de Amerikaanse arbeidersbeweging als meer ontwikkeld dan de Britse te beschouwen. Toen in 1912 Eugene Debs bij de presidentsverkiezingen als kandidaat van de Amerikaanse Socialistische Partij zes procent van de stemmen behaalde, ontlokte dit Lenin de commentaar dat de Amerikaanse arbeidersbeweging voor haar historische doorbraak stond.

Dit soort gegevens maken op de moderne lezer nog slechts de indruk van een historisch curiosum. Ons beeld van de

Amerikaanse arbeidersklasse is er een van een onsamenvangende groep individualisten met een onderontwikkeld politiek bewustzijn, beheerst door corrupte en politiek onbetrouwbare vakbonden, behept met een kortzichtig corporatisme, gedreven door een primair chauvinisme. Met andere woorden : wat is er misgelopen ? Waarom is er geen socialisme gekomen in de Verenigde Staten ?

Sinds in 1906 de Duitse socioloog Werner Sombart zich over deze vraagstelling boog, is de kwestie eigenlijk nooit meer uit de vakdiscussies verdwenen. In het jargon bestaat er zelfs een term om de inhoud van het debat te omschrijven : het gaat om het verklaren van "het Amerikaanse exceptionalisme"; het waarom van de Verenigde Staten als historische uitzondering. De antwoorden die Sombart en latere auteurs als Perlman, Hartz, Bell, Lipset of Lowi gaven, werden in de loop der jaren geherformuleerd of aangevuld, bekritiseerd of weerlegd. Over een afgerond antwoord op de cruciale vraag beschikken we echter niet en zo mogelijk even cruciaal is het of de vraag in deze termen gesteld eigenlijk wel zinvol is.

Uitzonderingspositie

Aan verklaringen van de Amerikaanse uitzonderingspositie is er op het eerste gezicht geen gebrek. Zo wordt bijvoorbeeld een antwoord gezocht in het ontbreken van een feodale traditie in de

Verenigde Staten. Ruw geschetst ziet de redenering er als volgt uit. De Verenigde Staten zijn ontstaan als een vrije en moderne natie. De Amerikaanse burgers hebben nooit het feodale systeem gekend, noch een aristocratie, noch een repressief staatsapparaat. Tengevolge hiervan ontstond geen rigide en scherp omliggende klassenstructuur zoals dat in Europa het geval was. Omdat de Amerikaanse burgers als gelijken werden behandeld, ontstonden er ook niet, zoals in Europa, ideologieën die de bestaande juridische ongelijkheden verrechtvaardigden en was er ook geen noodzaak aan een radicale oppositie die deze ongelijkheden bestreed. Er was noch een gesloten aristocratie, noch een rechteloos proletariaat.

Wat wel bestond, waren kleine landeigenaars die beschikten over de elementaire burgerrechten en die, wanneer ze dat wensten, politiek actief konden zijn. Wat de kleine eigenaars tegenover zich vonden, waren niet de feodale privileges die hun ontwikkeling in de weg stonden, noch een autoritair staatsapparaat. Tegenover hen stond een zwak uitgebouwde federale staat waarmee ze, net als alle individualistische kleinburgers, zo weinig mogelijk wensten te maken hebben. Iedereen had

de mogelijkheden om het te maken en als dat niet lukte, lag dat enkel aan de betrokkenen zelf. Collectieve actie kostte tijd en geld die men beter aan zakendoen kon besteden en staatsinterventie kon enkel hogere belastingen inhouden. De "American Dream" voor arbeiders verklaard.

Voor een deel snijdt deze verklaring hout. De opkomst van het socialisme in Europa verliep inderdaad in het verlengde van de eerdere liberale ontvoogdingsbewegingen en profiteerde effectief van de aanwezigheid van ongelijkheden die niet zozeer voortvloeden uit het kapitalistisch economisch bestel, dan wel uit de erfenis van het feodaal verleden. Zo was bijvoorbeeld de strijd voor het stemrecht (blanke mannelijke Amerikanen kregen het stemrecht overigens reeds in 1820) een van de belangrijkste thema's op basis waarvan de Europese arbeidersbeweging zich kon ontwikkelen.

Wat deze rooskleurige visie van een samenleving van noest arbeidende zelfstandige boeren en kruideniers echter verbergt, is de positie van de grote massa van latere immigranten. Zij waren met handen en voeten gebonden aan de banken waarvan ze geld hadden geleend om grond te kopen, zij werden in de beginnende industrie tewerkgesteld. Was ook voor hen de "American Dream" een realistisch perspectief? En wat met het plantage-systeem in het Zuiden? Had men daar geen hiërarchisch kaste-systeem en een aristocratie van grootgrondbezitters?

"Roast beef en appeltaart"

Een tweede verklaring zoekt het eerder in de hoge levensstandaard van de Amerikaanse arbeiders. Sombart had het er indertijd over hoe het dieet van de Amerikaanse arbeiders dat van de Europese middenklasse evenaarde. "Roast beef en appeltaart" waren volgens hem de verantwoordelijken voor het ontbreken van een Amerikaanse socialistische partij. Het "Fordisme"- een hoog loon en een vaste betrekking in ruil voor hard en kritiekloos werken- liet geen plaats voor de ontwikkeling van een socialistische arbeidersbeweging. Het probleem bij deze verklaring is dat een hoge levensstandaard geen automatische garantie voor politieke rust betekent. Een hoge levensstandaard kan ook stijgende verwachtingen betekenen en kan ook een zelfzekerder proletariaat doen ontstaan.

Zo bestond bijvoorbeeld de harde kern van de Europese arbeidersbeweging niet uit verpauperden, maar uit de zogenaamde "arbeidersaristocratie", die het materieel relatief beter stelden en die ook over de nodige vaardigheden beschikten om zich politiek te organiseren.

"Frontier"-karakter

Een derde verklaring ligt in het "frontier"-karakter van de Amerikaanse samenleving. Omdat er voortdurend een nog te ontginnen Westen voor handen was, zouden ontevreden werknemers zich niet georganiseerd hebben om te protesteren, maar zouden ze eerder hun biezen gepakt hebben en hun geluk elders uitgeprobeerd. Vandaar het extreme individualisme en het gebrek aan klassebewustzijn. De vraag is dan echter waarom in andere "frontier"-samenlevingen (Australië, Nieuw-Zeeland, Canada) wel een arbeidersbeweging en socialistische partijen konden ontstaan.

Etnische groepen

De vierde verklaring is het meest verspreid en kan ook moeilijker worden weerlegd. Het Amerikaanse proletariaat is steeds gefragmenteerd geweest in etnische groepen. In een gemiddelde industriestad bestond er niet één arbeiders-

OPRICHTINGSVERGADERING VAN
DE AMERIKANSE SOCIALISTISCHE
PARTIJ!

klasse, maar had men bijvoorbeeld zwarte en blanke, Ierse en Duitse, katholieke en protestantse arbeiders. Nu is dit soort etnische fragmentering geen absoluut onoverkomelijke zaak. Zo heeft bijvoorbeeld in het negentiende-eeuwse Groot-Brittannië de Ierse immigratiegolf geen rem gezet op de ontwikkeling van de arbeidersbeweging. Integendeel, vaak brachten de nieuwe inwijkingen ook een nieuw radicalisme mee. Uiteraard is de dimensie waarop etnische fragmentering in de Verenigde Staten plaatsvond onvergelykbaar. Niettemin kan de vraag worden gesteld wat maakte dat nieuwe immigranten zich na hun aankomst in de

Verenigde Staten organiseerden op basis van hun geografische afkomst, eerder dan op basis van hun beroep. Waarom ontwikkelde het socialisme zich niet tot een concurrerende ideologie die etnische particularismen kon neutraliseren? Waarom zouden volgende generaties migranten zich eerder tot Amerikaan dan tot socialist ontwikkelen?

Sectarisme en dogmatisme

Door deze opmerkingen zijn we eigenlijk al op het terrein van een andere en vijfde verklaring gekomen. Een verklaring die de oorzaken legt bij het falen van de leiding van de Amerikaanse arbeidersbeweging. Men heeft het dan vooral over het sectarisme en dogmatisme van de leiding van de arbeidersbeweging in de periode voor de Eerste Wereldoorlog, de periode waarin in Europa de basis werd gelegd voor de latere sociaaldemocratische massapartijen. De leiding van de Amerikaanse beweging zou zich eerder bekommerd hebben om de ideologische orthodoxie dan om de concrete verzuchtingen van de werkende bevolking. Wanneer men een vergelijking maakt met de Europese arbeidersbeweging, dan is het effectief zo dat de Amerikaanse afdeling van de Internationale eerder op de linker-vleugel stond. Echter ook de Italiaanse, of grote delen van de Franse socialisten stonden op de linkerflank zonder dat dit hun belette later uit te groeien tot massabewegingen.

Kiesstelsel

Deze vraag brengt ons echter al bij een volgende en zesde verklaring van het Amerikaanse exceptionalisme: het specifieke Amerikaanse kiesstelsel. Sommigen zoeken de oorzaak in het Amerikaanse meerderheidsstelsel waarbij "the winner takes all". Volgens politicologen moet zo een stelsel onvermijdelijk tenderen naar een twee partijen-structuur. Twee partijen die dan, vermits ze om de centrum-kiezers slag leveren, tot elkaars evenbeeld zullen evolueren. Eén probleem: waarom dan Democraten versus Republikeinen, en niet bijvoorbeeld Labour versus Conservatieven? Ook Groot-Brittannië heeft immers een electoraal meerderheidsstelsel, wat de opkomst van een arbeiderspartij niet in de weg stond.

Anderen benadrukken de tweeledige opbouw van het Amerikaanse politieke systeem: enerzijds de afzonderlijke staten, anderzijds de nationale instanties. Volgens bepaalde auteurs werd de opkomst van socialistische partijen be-

moeilijk door deze tweeledigheid. Lokale initiatieven werden geblokkeerd op nationaal vlak, een nationaal initiatief kon niet van de grond komen door de regionale verscheidenheid. Wat volstrekt logisch klinkt, ware het niet dat dan de vraag overblijft waarom er wel twee andere, zij het zeer los georganiseerde, nationale partijen zijn kunnen ontstaan.

Onbevredigend

Aan antwoorden op de vraag waarom het socialisme in de Verenigde Staten is uitgebleven, is er dus duidelijk geen gebrek. Ligt de waarheid ergens in het midden en is de hele zaak gewoon complexer dan we dachten? Zullen we dan maar de gemakkelijkste oplossing kiezen en opteren voor een antwoord dat elementen uit de verschillende verklaringen combineert? Tot op een zekere hoogte valt voor de meeste beweringen inderdaad wel iets te zeggen. Voor een deel zijn ze echter allemaal onbevredigend omdat hun logica slechts het statische en onveranderlijke benadrukt. Gegeven de onderliggende structurele of culturele aard van de Amerikaanse samenleving was het volgens deze verklaringen eigenlijk bij voorbaat onmogelijk dat er iets zou opduiken als een Amerikaanse arbeidersbeweging of een Amerikaans socialisme. En wat dan met die momenten waarop de toekomst er voor het Amerikaanse socialisme wel hoopvol uitzag? Waren dit niet meer dan uitzonderingen die de regel bevestigen, ging het slechts om tot mislukken gedoemde experimenten?

Het probleem ligt niet zozeer in de antwoorden dan wel in de vraagstelling. De vraag waarom er geen socialisme is, sluit immers het antwoord in dat we dit op een of andere manier wel hadden mogen verwachten. Het "Amerikaanse exceptionalisme" impliceert dat, gegeven de ontwikkelingsgraad van de Amerikaanse samenleving, er een bepaald type arbeidersbeweging dient aanwezig te zijn. En hier wringt de schoen. De vraagstelling gaat overduidelijk uit van de Europese situatie en kan dan enkel constateren dat de Verenigde Staten, gemeten aan de Europese maatstaven, tekort schieten. Meer algemeen: een sterke, georganiseerde arbeidersbeweging en een machtige socialistische partij vormen geen voorspelbaar uitvloeisel van een bepaalde ontwikkelingsstrap van een samenleving. Ze vormen het resultaat van concrete politieke strijd en de historische omstandigheden waarin deze strijd plaatsgreep. Dat de Amerikaanse arbeidersbeweging zich anders heeft ontwikkeld dan de Eu-

ropese, betekent niet dat er sprake is van een historische uitzondering, waarvoor men dan een verklaring moet zoeken. Wat eventueel wel verklaard moet worden, zijn de omstandigheden die hebben gemaakt dat de Amerikaanse arbeidersbeweging haar specifieke vorm heeft gekregen, niet waarom het niet is gelopen zoals in Europa. Daarom: een korte excursie doorheen de geschiedenis van de Amerikaanse arbeidersbeweging.

Aversie

De eerste industrialisatiegolf bereikte de Verenigde Staten in de periode 1830-1850. Het ging hierbij om de gemechaniseerde produktie van consumptiegoederen in New England, om de katoenindustrie in het Zuiden, om de kapitalisatie van de landbouw in de Midwest. Het resultaat was het verdwijnen van ambachtsslui, de concentratie van geproletariseerde lagen in fabriekssteden en havens, een groeiende immigratie naar het Noorden. Ook het eerste syndicalisme duikt op: er ontstaat een losse federatie van groepen die zich de "Workingmen's Movement" noemt. Het gaat echter niet om een arbeidersbeweging in de strikte zin van het woord. De organisaties zijn zeer heterogeen samengesteld en verenigen zowel arbeiders als kleine producen-

ARBEIDERS- BEWEGING IN DE U.S.A.:

ten, zowel middenstanders als ambachtsslui. Wat hen verenigt is de aversie tegen banken en speculanten. Tegenover "de parasitaire macht van het geld" stellen ze de "produktieve" maatschappelijke groepen. Politiek treden ze niet autonoom op; zeer snel verbinden ze zich met Lincoln's coalitie. De beweging wordt daarvoor geenszins beloond: de repressie tegen stakers en syndicalisten is ongemeen hard.

In deze periode vindt een massale immigratie vanuit Europa plaats. Vaak wordt gesteld dat het deze golf van nieuwe inwijkelingen is die de uitbouw van de arbeidersbeweging onmogelijk heeft

gemaakt. Het is inderdaad zo dat de nieuwe immigranten zich organiseerden op basis van hun etnische of religieuze achtergrond, terwijl de eerder ingeweekenen zich op sleeptouw lieten nemen door "nativistische" bewegingen. Protestantse fundamentalisten voerden campagne om de Verenigde Staten te vrijwaren van het "papistische" gevaar. Katholieke priesters verenigden de nieuwkomers in corporatistische clubs. Cruciaal in deze evolutie is echter niet zozeer de etnische fragmentering van de werkende bevolking geweest, dan wel de afwezigheid van een arbeidersbeweging met een eigen ideologische levensbeschouwing, die deze verschillen kon overstijgen. Dat de zaak anders had kunnen evolueren bewijst het Australische voorbeeld.

Eén mei-demonstraties

In de periode 1870-1890 vindt een tweede industrialisatiegolf plaats. De industrie produceert kapitaalgoederen, de spoorwegrijverheid draait op volle toeren en de landbouwsector maakt een enorme schaalvergroting door. Chicago wordt de grootste industriestad van de wereld. Deze industriële groei gaat ook gepaard met een aantal grote stakingsbewegingen. De strijd voor de achturendag leidt in 1886 tot één mei-demonstraties waarbij de politie het vuur opent op de betogers. In het verlengde van deze golf van arbeiders-protest ontstaan de "Knights of Labor", de eerste autonome arbeidersorganisaties, die zich formeel organiseren via het systeem van de vrijmetse-laarsloges. Tot een autonome politieke organisatie komt het echter niet. Men zoekt zijn toevlucht bij de Democraten. Er ontstaat een patro-nage-systeem waarbij stemmen worden verkocht in ruil voor politieke steun.

In de literatuur heeft men het over het "spoil-system" wanneer men deze periode in de Amerikaanse politiek beschrijft. De meest schaamteloze corruptie vindt plaats, politici verkopen zich zonder scrupules aan de meest biedende. Voor de arbeidersbeweging is de alliantie met dergelijke politieke makelaars nefast. Verschillende etnische of beroepsgroepen worden tegenover elkaar uitgespeeld; paternalistische bevoogding verhindert de politieke emancipatie van de werkende bevolking. De sterkste syndicale afdelingen maken zich los uit de

groepsbelangen op corporatistische basis. De golf van arbeidersprotest van de jaren tachtig had ook geleid tot het ontstaan van een nieuwe syndicale organisatie: de "American Federation of Labor". Onder haar impuls vindt in 1894 de grote spoorwegstaking plaats. Deze staking, die nationale proporties aanneemt, zal ook een schaalverandering in de arbeidersbeweging veroorzaken. Voor het eerst worden verbindingen gelegd met het Zuiden, waar op interracial basis actie wordt gevoerd. Voor het eerst worden organisatorische contacten gelegd met de bewegingen van verarmde boeren. Er ontstaan her en der "derde partijen", populistische organisaties die met eigen kandidaten aan de verkiezingen deelnemen. In 1893 besluit een grote meerderheid van het AFL-congres om, net zoals de Britse arbeidersbeweging, een Independent Labor Party op te richten.

Eigen arbeiderspartij

In termen van het "exceptionalisme" gesproken kan men enkel concluderen dat op dat moment de Amerikaanse arbeidersbeweging geenszins fundamenteel verschilt van de Europese. In de Verenigde Staten steeg het aantal vakbondsleden van 447.000 in 1897 tot 1.1 miljoen in 1901, om uiteindelijk 2.7 miljoen te bereiken in 1914. Ongeveer een vierde van de Amerikaanse industriële arbeiders was gesyndiceerd, een getal dat de vergelijking met de meeste Europese staten kon doorstaan. Op politiek vlak lagen de zaken evenwel moeilijker. De rechtervleugel van de AFL, die de meerderheid uitmaakte, verzette zich tegen partijvorming en wenste de bevoorrechte band met de Democraten te behouden. Niettemin bleven substantiële minderheden ijveren voor een eigen arbeiderspartij. Op het vakbondscongres van 1902 spraken 46% van de afgevaardigden zich uit voor de oprichting van een socialistische partij. In 1912 haalde de kandidaat-voorzitter van de linkerzijde een derde van de stemmen.

Een deel van de AFL radicaliseerde zich en lag aan de basis van een reeks socialistische partijen en partijtjes. Ook hier is het verschil met Europa niet zo groot: een heleboel afdelingen van de Internationale waren verwickeld in interne fractiestrijd en betwisten elkaar het bestaansrecht.

Het merkwaardige is echter dat net op het moment dat de Amerikaanse arbeidersbeweging haar historisch hoogtepunt bereikt, ze er niet in zal slagen een blijvende plaats in het politieke landschap te verwerven. Zulks is echter een achteraf constatacie. De electorale successen van socialistische kandidaten in de eerste decennia van deze eeuw waren aanzienlijk. In 1910 wordt het eerste socialistische congreslid gekozen. In 1912 haalt Debs 6% van de stemmen bij de presidentsverkiezingen. In 1914 worden in 14 staten in totaal 1200 gemeentelijke mandatarissen en 33 parlementsleden verkozen.

Hoogtepunt

Het politieke hoogtepunt van de Amerikaanse socialistische beweging moest echter nog komen. In de periode 1919-1924 behalen socialisten, meestal in allianties met boerenbewegingen of met populistische groeperingen, opvallende verkiezingsuitslagen in een reeks staten. In Milwaukee, Minneapolis, Wisconsin, Minnesota, de beide Dakota's, New York en Pennsylvania behalen dergelijke linkse coalities burgemeestersposten, slepen ze soms zelfs gouverneurszetels in de wacht, en sturen ze senatoren naar Washington. Men heeft berekend dat in deze periode bijna tien procent van de Amerikaanse industrie-arbeiders socialistisch stemde. Bij de geschoolde arbeiders ging het zelfs om een vierde van het electoraat. Cijfers en verhoudingen die vergelijkbaar zijn met de situatie aan de overzijde van de Atlantische Oceaan.

Kenmerkend voor de staten waarin de socialisten successen boeken was evenwel de duidelijke etnische samenstelling van het kiespubliek. Het ging om recente Duitse, Scandinavische, Nederlandse of joodse immigranten. Deze groepen hadden hun socialistisch engagement vaak vanuit Europa meegebracht. De socialistische partijen en coalities zouden er niet in slagen greep te krijgen op eerdere inwijkelingen die via patronage op basis van hun etnische herkomst gebonden bleven aan politieke makelaars. Er ontwikkelde zich niet iets als de ene partij die het hele proletariaat verenigt. Wat overigens ook niet in elk Europees land het geval was.

Doodssteek

Vaak wordt gesteld dat de repressie volgend op de "Red Scare" na de Russische Revolutie het einde betekende van de socialistische partij. Zo werd Eugene Debs wegens landverraad veroordeeld tot

twintig jaar gevangenisstraf omdat zijn partij, in tegenstelling tot de meeste Europese afdelingen van de Internationale, had geweigerd de nationale deelname aan de Eerste Wereldoorlog goed te keuren. De doodssteek voor de idee van een nationale socialistische arbeiderspartij werd echter door de sociale hervormingen van president Woodrow Wilson gegeven. In 1913 kwam een departement voor arbeid en tewerkstelling tot stand. In 1914 werd de wetgeving op het syndicale verenigingsrecht versoepeld. In 1916 kwam een wetgeving op kinderarbeid en op de werktijd tot stand. In de daaropvolgende verkiezingen gingen de stemmen van de socialisten terug naar de Democraten.

De latere crisis van de jaren twintig en dertig deed nog even de hoop opflakkeren van een nieuwe socialistische partij. De vakbeweging radicaliseerde zich en uit de oude en zeer rechtse AFL ontstond de nieuwe CIO. Opnieuw manifesteerden zich met succes lokale "third parties", zoals bijvoorbeeld de "Farmer Labor Party" in Minneapolis, de "Progressive Party" in Wisconsin en de "End Poverty"-beweging in Californië. Socialisten, communisten en trotskisten konden op bepaalde plaatsen een zekere invloed verwerven. Opnieuw echter zouden de Democraten de lont uit deze bewegingen halen. Roosevelts "New Deal" leek een antwoord te bieden op de verzuchtingen van de arbeidersklasse. De vakbonden, de lokale onafhankelijke progressieve partijen en zelfs de KP sloten zich aan bij de "New Deal".

Er bestaan goede gronden om aan te nemen dat de Democratische Partij vanaf dan bij momenten de rol is gaan vervullen van de sociaaldemocratische partijen in Europa. Of beter: dat het Amerikaanse equivalent van de sociaaldemocratie te vinden is binnen de Democratische Partij. Wat het gewicht en de invloed van deze stromingen binnen de partij is geweest, is een andere zaak. Net zoals dat in Europa het geval is, vormen de concrete verwezenlijkingen die ze er kunnen doordrukken een afgeleide van de machtspositie die ze weten te verwerven. Een machtspositie die per regio, per thematiek, per tijdstip verschuift. Ook dat is niet anders dan in Europa.

Patrick Stouthuysen

KRONIEK

"Home of the square deal towns" staat op de triomfboog die de hoofdstraat van Johnson City overspant, enkele meter voor het bord dat aangeeft waar Binghamton begint. Op die manier hebben in 1922 immigranten uit Polen en de Oekraïne, die in dat deel van New York State aan de slag konden in de schoenfabriek Endicott-Johnson, uiting gegeven aan hun gevoelens. Zij investeerden er hun droom voor een betere toekomst voor henzelf en voor hun kinderen, de heren Endicott en Johnson hun kapitaal. Een merkwaardige mengeling van fabrieksgericht vakbondswezen en bevlogen ondernemersschap liet ze samen op zoek gaan naar een nieuw model van classesamenwerking, een eerlijke overeenkomst, *the square deal*. De triomfboog staat er nog, de fabriek staat al in geen jaren model meer. Clinton Street, waar vroeger de ingang was, eens befaamd als de straat met het grootste aantal cafés in de hele Verenigde Staten, is nu een wat stoffige verzameling van goedkope eethuisjes en winkeltjes met prullaria die ze hier antiek noemen.

Malls

Binghamton boert daarom niet slecht. De werkloosheid is er laag, je merkt hoe de stadsvernieuwing, de afbraak dus, de voorbije decennia toegeslagen heeft, maar er zijn *malls* voor in de plaats gekomen (shopping centers, zeggen wij in ons Engels), en parkeergarages; er is een winkelwandelstraat. Is Juanita Crabb enkele jaren geleden niet uitgekozen tot een van 's lands meest bedrijvige burgemeesters? Uiterlijke schijn bedriegt wel: bij nader inzien staan er heel wat panden leeg en mensen die het meegemaakt hebben, vertellen hoe swingend *downtown* Binghamton in de tijd was met zijn vele cinema's en cafés. Om er weer schwing in te brengen, loopt het stadsbestuur rond met plannen voor nog eens een nieuwe mall, de zoveelste. Maar er is weerstand: tegenstanders hebben uitgerekend dat de fiscale en andere voordelen die de overheid wil toekennen, niet opwegen tegen de in uitzicht gestelde nieuwe banen. Kortom, het lijkt economisch treffelijk te gaan met Binghamton, maar het nieuwe weefsel is flinterdun. Slecht betaald werk en nauwelijks of geen werkzekerheid, zegt Jessica, sociologe aan SUNY, de plaatselijke universiteit, het lijkt erop of de mensen het

VS-presidentsverkiezingen '88

Over de zoon van voodoo, zijn vondeling en het jongetje dat pas komt kijken

Dinsdag 8 november is het weer zover: Het Witte Huis krijgt een nieuwe gastheer. De verkiezingen komen op een cruciaal ogenblik. De Verenigde Staten zitten in een overgangsfase nu ze de scepter van de economische wereldmacht uit handen dreigen te moeten geven. Een verslag over de nasleep van 8 jaar Reagan.

normaal vinden dat ze alle twee maanden wat anders om handen hebben. En de vakbonden, zegt ze, zijn na de tweede wereldoorlog verdwenen. Misschien is wat er in Binghamton gebeurt kenmerkend voor de hele Amerikaanse economie. Er is groei, en meer dan bij ons, maar werk vind je vooral in de dienstensector, de malls zijn daarvan een goed voorbeeld. Je kunt geen plek van enige omvang meer binnenrijden of je ziet er enkele. "Ik verdien het minimumloon", zegt een kassier in Phoenix, Arizona, er is geen enkele stad in de Verenigde Staten waarvan het inwonersaantal sneller groeit. Maar van elke vier gelukzoekers verdwijnen er binnen het jaar drie met de noorderzon. "Ik verdien het minimumloon", zegt de pompbediende in South Bend, Indiana. De *unions* maken alles

kapot met hun hoge looneisen". En toch, tijdens de optocht op *Labor Day* (ze vieren 1 mei hier in september) waren het vakbondsmilitanten die de misbruiken aanklaagden in de *sweatshoppes* in New York, textielateliers waar de bazen minder dan het minimumloon uitbetalen, lange dagen laten kloppen en de wettelijke voorschriften die hun arbeiders bescherming moeten bieden, feestelijk aan hun laars lappen. "Condoms are not enough protection, say union yes", scandeerde een groep vrouwen.

Cijfers

Indrukken, uitspraken, gelijk hebt u, we moeten ze maar eens toetsen aan de naakte cijfers. We lezen er de *New York Times* op na. Sinds 1979 is het gemiddelde weekloon met 9% achteruit gegaan, citeert de krant uit het rapport van het onafhankelijke, door de bonden opgezette *Economic Policy Institute*. Van de nieuwe banen die er in die periode bijgekomen zijn, vinden we 85% terug in de slecht betalende sectoren van de economie. Het gevolg is dan ook dat er binnen die groep van de bevolking die voltijds aan het werk is, sinds 1979 600.000 mensen onder de armoedegrens getuimeld zijn. Voor hen leidt arbeid niet tot bestaanszekerheid. Overigens leeft bijna een derde van de Amerikanen onder de armoedegrens, laat het *Census Bureau*, de bevolkingsadministratie, diezelfde dag weten, van elke zeven Amerikanen één.

De presidentskandidaten

Als u denkt dat Bush en Dukakis hun campagne rond die thema's laten draaien, denk dan gauw wat anders. Ze verkiezen elkaar om de oren te slaan met *sound bites*, uitspraken van goed twintig seconden, waarmee ze het avondnieuws op televisie proberen te halen. Hoe lager onder de gordel, des te groter de kans dat het lukt. Zeg nu zelf, wat is er leuker dan dat? Een heuse jongensdroom komt in vervulling. Bush verwijt Dukakis dat hij de *pledge of allegiance*, de eed van trouw aan de Amerikaanse vlag, niet verplicht wou maken in de scholen van Massachussets. Hij wikkelt zich in een vlag, bezoekt een fabriek waar ze vlaggen maken. Een kniesoor die erover valt dat als Bush zelf de eed aflegt, hij drie fouten maakt. Zijn boodschap: Dukakis is geen patriot, kijk maar

naar zijn standpunten over defensie. Waarop Dukakis prompt voor het oog van de camera in een tank kruipt, gehelmd en al. Bush maakt ook bij herhaling duidelijk dat Dukakis niet de nodige leiderschapskwaliteiten heeft. Dat doet hij onder meer door hem te kleineren. Zo noemt hij Dukakis steevast een beetje smalend gouverneur van Massachussets, onder verstaan klein grut dat nog met de knickers speelt. Bovendien is dat in het taalgebruik van stoerdoende tieners een term met een seksuele connotatie. Ze gebruiken hem tegenover iemand uit hun kring die nog met het handje werkt, terwijl zij al aan de echte standjes toe zijn. Het niveau. Toegegeven, Dukakis is droger of heeft slechtere tekstschrijvers. Wat hij zegt, is hetzij een antwoord op aantijgingen van Bush of een betwisting van zijn leiderschapskwaliteiten, zijn onopgehelderde rol in Irangate bijvoorbeeld of de aanwijzing van een onbenul als Dan Quayle als kandidaat vice-president. Het komt erop neer dat Bush het speelveld afbakent, de spelregels vastlegt (alleen *personality issues* komen ter sprake) en beslist wat er in de kleedkamers blijft (de *content issues*). Daarbij rijzen fundamentele vragen: kan het nog wel anders?

Er zijn in dat verband hallucinerende uitspraken op te tekenen. Zo is er van Quayle openlijk gezegd dat Bush hem uitgepikt heeft om de *gender gap* te overbruggen, jargon voor vrouwenstemmen binnenhalen. Waarom hij Quayle in de politiek gehaald had, vraagt een journalist op de conventie aan een politicus uit zijn thuisstaat Indiana. Wegens zijn *good looks*, luidt het antwoord. Blonk hij aan de universiteit alleen uit in vrouwen, golf en bierdrinken? Komaan, schrijft de commentator, wat denk je dat de gemiddelde student anders doet dat "smooching with a nubile young filly and whacking golf balls about the old links". Met andere woorden, dat Quayle ook een politiek verleden heeft, dat je wijzer kan worden uit zijn stemgedrag in de senaat bijvoorbeeld, en hem daarop pakken, is geen punt in de campagne. Dat hij een wet heeft helpen kelderden, die in geval van sluiting van ondernemingen de verplichting oplegt om de arbeiders zestig dagen vooraf op de hoogte te brengen, de Amerikaanse versie van de Europese Vondeling-richtlijn, is nooit uitgespeeld.

Reagan, het spook van de opera
Dat alles is de nasleep van acht jaar Reagan. Zijn erfenis bestaat uit twee delen. Het eerste is voor iedereen duidelijk: nooit nog kan een president van de Verenigde Staten een kleurloos man zijn, hoe bekwaam ook. Hij moet een acteur zijn, die op tijd en stond *one liners* en *wise cracks* de wereld instuurt en het begrip persconferentie in het vergeetboek houdt, waar Reagan het opgeborgen heeft. Doet hij dat, en laat hij zijn emotionele kant zien, dan mag hij het publiek met een gerust geweten in de maling nemen. Zo gaat dat in de *movies* en *real life* is tenslotte een flauw afkooksel daarvan. Toegegeven, als Reagan een tweedeplans acteur is, dan horen Bush en Dukakis thuis in de periode van de stomme film. Het tweede deel van Reagans erfenis is minder opvallend, maar des te reëler. Het is zijn ideologische kant. Reagan heeft op dat vlak de bakens verzet. Wat vroeger conservatief gedachtengoed was, is nu *mainstream*, de toetssteen voor politieke ideeën van de gemiddelde Amerikaan. Wat vroeger *mainstream* was, is nu *liberal*, en bovendien heeft die term zijn oorspronkelijke betekenis van progressief verloren. Liberal groeit uit tot een scheldwoord, met een gelijkaardige gevoelswaarde als *commie* tijdens McCarthy's heksenjacht of *pinko* tijdens de jaren zestig, rood met andere woorden. Dukakis is een liberal pinko commie, schrijft een commentator ironisch. Liberal in de mond van Bush klinkt als doezeman en jaagt de kinderen de stuipen op het lijf en op de schoot van hun moeder. Voor tien uur 's avonds zouden ze het gebruik van het woord op televisie moeten verbieden. Die ideologische ruk naar rechts is zo'n verworvenheid dat de democraten zelfs geen moeite doen om er afstand van te nemen. De verschuiving bepaalt de retoriek van de campagne, maar niet de inhoud ervan. Voor een echte ideologische tweestrijd hadden we Reagan in het strijdpark moeten hebben en Jackson, wierp Jim me op, die actief is in de anti-apartheidsbeweging in New York. Als je Jackson erop naleest, klopt dat. Hij schrijft over hoe de rijken en de ondernemingen moeten betalen voor de crisis, over investeren in huisvesting, gezondheidszorg en onderwijs, over vermindering van de uitgaven voor defensie, over positieve acties voor vrouwen en minderheden, over beperkingen op de impact van het geld in de politiek, over vrede in Centraal-Amerika en vrijheid in Zuid-Afrika. Laat Jackson dat eens uitvechten tegen Reagan, geef toe, dan was er werkelijk

wat te beleven geweest. Jammer dat de democraten zo realistisch waren op hun conventie en de republikeinen de bordjes in de zaal genegeerd hebben, die Reagans kandidatuur als vice-president steunden.

Het dilemma van de middle class
De ruggegraat van dit land is zijn *middle class*. De *blue collar workers* die het gemaakt hebben, de *corporate executives* die hopen geld verdienen, de *Midwest farmers* die niet aan de droogte ten onder gegaan zijn, de arme immigranten die hun eigen zaak uit de grond gestampt hebben, zij zijn de behoeders van de *American dream*. Zij leveren Bush zijn kiezers, op hen mikt Dukakis zoals de Europes sociaal-democraten op het centrum mikken, voor hen weigert hij zich als een liberal te profileren, zoals Mitterrand vermeed om tijdens zijn campagne al was het maar een keer het woord socialisme te vermelden in zijn toespraken. Het dilemma is dat acht jaar Reagan de middle class in de tang genomen heeft. In plaats van als een piramide begint de Amerikaanse samenleving eruit te zien als een zandloper, met in de bovenste kelk iedereen die uit het Reagans beleid voordeel gepuurd heeft, joggende yuppies aan kop, en in de onderste kelk niet alleen de bedelaars die de New Yorkse straten onder elkaar verdeeld hebben, de gekken die in Binghamton door de straten zwerven, omdat het plaatselijke gesticht ze door de bezuinigingen niet meer kan onderhouden, maar evengoed *Joe Sixpack*, die zijn kinderen niet kan laten sporten omdat hij geen geld heeft voor een ongevalverzekering of die men uit zijn huis dreigt te zetten omdat hij na verlies van zijn baan de hypotheek niet meer kan betalen. Voor wie uit de middle class dreigt weg te zinken, moet de boodschap van de twee kandidaten erg schraal klinken. Dukakis spreekt niet door en Bush zingt zijn eeuwige liedje, *no taxes*. Hij hoeft het zelfs niet meer luidop te zeggen, hij tuit gewoon zijn lippen: *read my lips*, de beroemdste *one liner* uit de voorbije campagne, en de woorden zijn zelfs nooit uitgesproken. Zei Nobelprijswinnaar voor economie, Robert Solow van MIT, "I read his lips but I can't see the connection to a brain".
U wou graag weten wat we te verwachten hebben? Read my lips.

Guy Poppe

Misleidende oorlogen

"Amerika bereidt de verkeerde oorlog voor!" Het is een uitspraak die je in de Verenigde Staten wel vaker hoort verkondigen. Aan de basis ervan ligt de overtuiging dat de supermachten er zich wel voor zullen hoeden elkaar rechtstreeks met nucleair tuig te bestoken, wetende dat dit finaal de eigen ondergang betekent. Daarom, zo luidt de redenering, moet meer aandacht worden besteed aan lokale conflicten in Derde Wereld-landen.

roïsche strijd van de Afghanen tegen de Sovjetrussische bezettingsmacht".

Deze nieuwe Amerikaanse interventiepolitiek wordt al sinds jaar en dag uitgetest in Centraal-Amerika. Maar daarbij kijken de Verenigde Staten angstvallig uit dat die buitenlandse inmenging geen kwaad bloed zet bij de Amerikaanse bevolking zelf. Dat is het zogenaamde *Vietnam-syndroom*. Niet alleen leidde het inzetten van een gigantisch aantal soldaten, uitgerust en begeleid met het meest gesofistikeerde oorlogstuig, er niet tot een riante overwinning. Maar bovendien veroorzaakte de ellenlange lijst van Amerikaanse slachtoffers een storm van protesten in de Verenigde Staten.

Om zulke binnenlandse spanningen te voorkomen, wordt gezocht naar plaatse-

lijke bondgenoten, zoals bijvoorbeeld de contra's in Nicaragua. Of men organiseert trainingsprogramma's voor de legerenheden van bevriende regeringsleiders die af te rekenen hebben met LIC-situaties. De burgeroorlog in Nicaragua, die nu al jarenlang aansleept, toont duidelijk aan dat het de Verenigde Staten echt menens is. Toen het Amerikaanse congres besloot om alle openlijke interventies een halt toe te roepen, organiseerde het Witte Huis een netwerk van privépersonen die de hele hulpverlening in handen namen. Een dergelijke privatisering van het buitenlands beleid ligt overigens volledig in de lijn van de ultra-liberale economische politiek van de Reagan-administratie, waar uitermate conservatieve, ja zelfs extreem-rechtse krachten de bovenhand hebben.

Het prototype is ongetwijfeld Oliver North. Vooraleer hij als gevolg van het Iran-Contragate-schandaal tot ontslag gedwongen werd, leidde hij de speciale afdeling binnen de Nationale Veiligheidsraad, die belast was met de LIC-oorlogsvoering. Dat hij vandaag de dag door brede lagen van de Amerikaanse bevolking nog altijd als een held wordt beschouwd, toont overduidelijk aan dat het succes van films als *Rambo* geen toeval is.

Evenmin toevallig is het dat de inlichtingendienst CIA en de zogeheten *Special Operations Forces*, de tot op scherp getrainde eenheden van het Amerikaanse leger die ingezet kunnen worden in LIC-situaties, de jongste jaren een hoge vlucht hebben genomen. Het zijn precies deze instellingen die een wezenlijk bestanddeel vormen van de LIC-strategie.

Een aantal schandalen heeft echter aangetoond dat de nieuwe Amerikaanse interventiepolitiek niet zonder risico's is voor de Amerikaanse democratie zelf. Zo is aan het licht gekomen dat tegenstanders van de politiek in Centraal-Amerika door het FBI stiekem in het oog werden gehouden. Eveneens is bekend geworden dat bij een mogelijke escalatie van de oorlog in Nicaragua en de daarmee gepaard gaande grotere inmenging van de Verenigde Staten, plannen bestaan om tegenstanders naar Chileens voorbeeld onder te brengen in speciale centra, om op die manier het protest in de kiem te smoren. Dat is de logische consequentie van een beleid dat geheimzinnigdoenerij verkiesst boven een open debat.

Jan Lermite.

Geweld op vrouwen

Miet Smet zet de feiten op een rij

Over de relevantie en de gevolgen van deze studie had *Toestanden* een gesprek met Griet Proost, reeds tien jaar werkzaam op het gebied van geweld op vrouwen en kinderen. Nu is zij coördinatrice van het Vertrouwenartsencentrum verbonden aan het academisch ziekenhuis van de VUB.

Toestanden: Van de ondervraagde vrouwen in de leeftijdscategorie tussen 30 en 40 jaar, meldt 43% in aanraking te zijn gekomen met fysiek geweld. Meer dan een derde kwam in contact met ongewenste seksuele handelingen. Het ging over ervaringen uit hun kindertijd en uit hun leven als volwassen vrouw.

G. Proost: Deze cijfers lijken mij een onderschatting van de realiteit. Ten eerste werden de vrouwen een uur lang geïnterviewd door een onbekende. In de praktijk duurt het vaak ontzettend lang vooraleer een vrouw durft praten. Haar ervaringen vindt zij te vernederend om buiten een vertrouwensrelatie ter sprake te brengen. Bovendien vermelden de onderzoekers terecht dat de gegevens afkomstig zijn van 'de overlevers'. Vele vrouwen zijn in een te slechte conditie om aan het onderzoek deel te nemen. In het oog springend is ook de intensiteit en de frequentie van het geweld. Meer dan 20% onderging zeer ingrijpende vormen van geweldpleging (verkrachting, gedwongen worden geslachtsdelen te betasten, de andere masturberen...). Bovendien melden 40% dat zo'n feit geen eenmalige gebeurtenis is. Bij een vierde duurde het misbruik langer dan een jaar, bij 8% zelfs langer dan negen jaar.

In de conclusie zegt men: "Alle geweld is erg". De gevolgen verschillen niet of het nu over fysiek of seksueel geweld gaat, of het in de kindertijd of op volwassen leeftijd gebeurde.

G. Proost: Eigenlijk heb ik mijn twijfels over deze 'gelijkschakeling'. Seksuele handelingen worden door vrouwen als een ultieme inbreuk op hun eigen 'ik' ervaren. De gevoelens van schuld, schaamte en zelfdestructie zijn veel intenser dan bij louter fysiek geweld. Wat kinderen betreft, die bevinden zich in een sterkere afhankelijkheidspositie dan volwassenen. De affectie en geborgenheid van hun opvoeders hebben zij broodno-

In België krijgt een op vijf vrouwen te maken met matige tot zeer ernstige gevolgen van fysiek en/of seksueel geweld. Dit en andere conclusies vinden we terug in een onderzoek uitgevoerd in opdracht van Miet Smet, staatssecretaris voor Maatschappelijke Emancipatie en Leefmilieu.

dig. Als ze die missen, krijgen ze niet het 'basisveiligheidsgevoel', dat nodig is voor het opbouwen van een beetje zelfrespect. Dit maakt hun als volwassene minder weerbaar tegen nieuwe vormen van geweld. Ik ben er ook zeker van dat de gevolgen van geweld binnen het gezin onderschat zijn. Door je vader verkracht worden, is veel erger dan dat een wildvreemde zoiets zou doen.

Welke invloed heeft zo'n onderzoek op de publieke opinie en op de hulpverlening?

G. Proost: De resultaten bewijzen dat het geweld op vrouwen van een ontstellende omvang is. De feiten worden hard gemaakt, wat ze een grotere weerklank geeft. Het gevaar bestaat echter dat men het hierbij laat. Men zal in mindere mate aan sensibilisering werken en in nog veel mindere mate geld ter beschikking stellen voor de uitbouw van aangepaste hulpverlening. Vluchthuizen zitten al jaren nokvol. Vertrouwenartsencentra en zelfhulpgroepen hebben hun nut bewezen, maar de centen blijven nog steeds uit. Dat geweld op vrouwen bestaat, hoefde voor mij niet nog eens bewezen te worden als hieruit geen nieuwe beleidsopties groeien.

Verklaringen komen vooral uit feministische hoek. Daar werd het probleem het allereerst aangeklaagd en geanalyseerd. (Seksueel) geweld op vrouwen zou een extreme uiting zijn van de algemeen heersende vrouwenonderdrukking.

G. Proost: Dat de ongelijke behandeling

van vrouwen in dit systeem geweld versterkt, is evident. In de beeldvorming rond seks en relaties zit nog te veel de boodschap dat vrouwen afhankelijke wezens zijn die door mannen graag 'gepakt' worden. Geweld op vrouwen wordt geminimaliseerd. Waarom zijn slagen en verwondingen erger als ze in een straatgevecht gebeuren dan binnenskamers? Vooral politie en rijkswacht moeten sensibiliseerd worden. Miet Smet gaf trouwens de opdracht tot het ontwerpen van een opleiding en bijscholing in die kringen. Maar een beleid dat geweld effectief wil indijken, moet ook politieke keuzes maken. Werkloosheid, slechte behuizing en armoede zijn geen rechtstreekse oorzaken, maar ze verhogen de spanningen in gezinnen, natuurlijk. Als ik kijk naar individuele gevallen, wordt het moeilijker. Mannen als slechterikken en vrouwen als machteloze slachtoffers, dat is te eenvoudig. Hier spelen complexe interacties die je moet proberen te begrijpen. De meeste mannen die mishandelen, waren als kind zelf het slachtoffer van geweld. Zij zitten muurvast in hun macho-gedrag. Slaan en vrouwen misbruiken is de enige en zeer verwerpelijke manier om hun frustraties kwijt te kunnen. Sommigen onder hen vragen hulp. Zonder uit het oog te verliezen dat elke man in kwestie verantwoordelijkheid draagt voor zijn gewelddadig gedrag, wordt van jou verwacht dat je je inleeft in zijn problematiek. Hoe pak je zoiets aan? Dit lijkt mij een van de belangrijke actuele knelpunten in de hulpverlening.

Ik hoor je zeggen dat ook mannen (seksueel) geweld ondergaan. Dit onderzoek was naar vrouwen gericht. Zou het zinnig zijn dit over te doen met een mannelijke populatie?

G. Proost: Jazeker, over het voorkomen van geweldpleging op mannen en jongetjes weet men weinig of niets. Het is niet zo gek om te veronderstellen dat ook zij aan - misschien andere - vormen van geweld blootstaan. Op het Vertrouwenartsencentrum krijgen we regelmatig meldingen van mishandelde jongetjes.

Anne Brewaeyts

"Ervaringen van vrouwen met fysiek en seksueel geweld. Prevalentie en gevolgen.", R. Vandeweghe, R. Bruynooghe en S. Opdebeeck, 1988.

Steeds minder mensen lezen een krant. Deze tendens is zelfs zeer verontrustend te noemen in Brussel en Wallonië.

Over een periode van 30 jaar zijn de oplagen in het zuiden van het land gehalveerd, terwijl die in Vlaanderen op peil bleven. Uit een onderzoek blijkt dat 1 op 2 Franstaligen een dagblad leest en hieraan dagelijks gemiddeld een kwartier besteedt.

Hoe verklaar je deze ongelijke ontwikkeling tussen beide gemeenschappen?

De eerste reden is demografisch: de Waalse bevolking is minder talrijk én ouder. De aanwezigheid van migranten zou dit gedeeltelijk compenseren, maar hun bijdrage tot het lezersbestand is moeilijk te schatten. Vele dagbladen hebben dus een oud lezersprofiel. Zoals bijvoorbeeld *La Wallonie*, dat vooral gelezen wordt door de Luikse FGFB-metalarbeiders. Een groot deel van de abonnees en regelmatige kopers zijn met brugpensioen of gepensioneerd.

Tweede reden van bezorgheid is de concurrentie met andere media. Het probleem is hier tweevoudig. Ten eerste heeft het publiek een ruime keuze aan lokale radiozenders en regionale televisie. Ten tweede kiezen de adverteerders

BRIEFUIT WALLONIE

Wel en wee van de Franstalige krant in België

het sterkste medium: de televisie. Tien jaar geleden was dit nog het dagblad. Vergeten we ook niet de sterke aanwezigheid van RTL-TV1 in Franstalig België. In tien jaar tijd is ruim 1 miljard frank van het medium dagblad naar het medium TV verschoven!

Deze ontwikkeling legt meteen uit waarom zich in Wallonië een drietal media-concerns gevormd hebben, die elk samenwerken met RTL binnen het kader van Audio-Presse: Rossel (goed voor de helft van de totale Franstalige oplage), SIPM (*La Libre Belgique* + *La Dernière Heure*) en de groep *Vers L'Avenir*.

Een derde fenomeen is de groeiende kloof tussen het lezers- en kiespubliek. Voor de rechtse pers is de geschatte verhouding lezer - kiezer: 1 op 2. Voor de linkse pers is dit 1 op 10, bij een totale oplage van

nauwelijks 100.000 stuks.

Bovendien is de opiniepers in Wallonië niet zo verzuimd als in katholiek Vlaanderen. De SIPM-groep bijvoorbeeld controleert én de voornaamste liberale krant (*La Dernière Heure*) én het meest verspreide katholieke dagblad (*La Libre Belgique*).

Het CSC noch de socialistische beweging beschikken over een krant waarmee ze een reëel Franstalig lezerspubliek zouden kunnen aanspreken.

In Henegouwen heeft *Le Peuple* een deel van zijn redactionele autonomie moeten prijsgeven bij de fusie met *La Nouvelle Gazette* (Rossel-groep). In het Luikse houdt *La Wallonie* (50.000 ex.) het hoofd boven water dankzij het goed lopende huis-aan-huis-blad *Publi-Hebdo*. Het communistische *Le Drapeau Rouge*, met amper 10.000 exemplaren, kampt met financiële moeilijkheden.

De ervaring leert dat de journalistieke en technische samenwerking binnen de progressieve Franstalige pers bovendien bemoeilijkt wordt door de typische sub-regionalisering. Maar de wens om een populaire en geëngageerde krant te lanceren, is duidelijk aanwezig in verschillende kringen.

J.L. Degee

Rita Lacroix

De kiekjeskijker gekiekt

Tussen 1985 en nu zijn er al 800 gelijkaardige gevallen gesignaleerd, met als gevolg een nieuwe wettelijke verplichting om de ziekte officieel te melden zodra de eerste symptomen zichtbaar worden. De getroffen dieren (meestal melkkoeien) worden geslacht en de lijken verbrand. Australië en Israël hebben de invoer van Britse runderen verboden ten gevolge van de nieuwe ziekte.

Schape

Het nieuwe ziektebeeld lijkt sterk op vier andere, reeds bestaande vormen van encefalitis bij schape, Amerikaanse nertsén en mensen. De twee menselijke aandoeningen zijn zeldzaam. Een ervan, de Creutzfeld-Jacobziekte, treft jaarlijks slechts één persoon per miljoen. De andere, koeroe, beperkt zich tot de leden van een bepaalde stam in Nieuw-Guinea. Alle vier vormen zijn echter overdraagbaar, hoewel nog niemand erin geslaagd is om een virus of wat dan ook voor deze ziekten te identificeren.

De pathologie van zowel BSE als de vier andere ziekten houdt een zeer lange periode in zonder symptomen, gevolgd door een kortere periode van duidelijke storing van het centraal zenuwstelsel en dodelijke afloop.

Men gaat ervan uit dat de eerste gevallen van BSE bij Britse koeien veroorzaakt werden door rundervoer waarin resten van besmette schape vermengd waren. Het onderzoek wordt nu toegespitst op de vraag of de ziekte die op deze manier van schape naar koeien overging, daarna van koe tot koe zou worden overgedragen. In het licht van de lange, symptoomloze ontwikkelingsfase van de ziekte zou het in dat geval nodig zijn om niet enkel de zieke koeien af te slachten, maar de hele kudde, om de uitbreiding van de ziekte tegen te houden.

Dit is uiteraard een perspectief dat de Britse regering liever niet voor ogen ziet. Momenteel betaalt ze een maximum van 25.000 BF schadeloosstelling per afgeslachte koe (vaak ver beneden de normale waarde), maar de runderuitvoer van Groot-Brittannië bedraagt jaarlijks bijna 4 miljard BF en die handel zal ook drastisch verminderen indien blijkt dat BSE besmettelijk is.

Het slechte nieuws voor de overheid is dat

Nieuwe hersenziekte in runderen maakt amok

In 1985 werd in Engeland een nieuwe runderziekte ontdekt. Een koe die eerst een gebrek aan coördinatie vertoonde, daarna agressief en onhandelbaar werd en dan stierf, werd in een labo van het Britse ministerie voor landbouw onderzocht. De hersens van het dier toonden belangrijke letsels in de vorm van gaten, wat de benaming "Bovine spongiform encephalopathy" (BSE, of "sponsachtige hersenaandoening bij runderen") opleverde.

het labo in Edinburgh dat de overdraagbaarheid van de ziekte onderzoekt, ermee muizen heeft kunnen besmetten. Nu worden de besmette muizen verder onderzocht in een poging om de evolutie van de ziekte te bepalen en om testen te ontwikkelen waarmee men besmette koeien sneller kan opsporen.

Gevaar voor mensen ?

Het relatief goede nieuws (maar niet voor de koeien) is dat de gelijkaardige schapeziekte geen gevaar voor de mens inhoudt. Besmette schape bestaan al honderden jaren in Groot-Brittannië (maar niet, bijvoorbeeld, in Australië of Nieuw-Zeeland). Ze komen al even lang bij de slager terecht en er heeft nog niemand de schapeziekte opgelopen door het vlees te eten. Er is ook geen aanwijsbaar verband tussen de schapeziekte en de menselijke Creutzfeld-Jacobziekte, die over heel de wereld vrij gelijkmatig voorkomt. Het probleem dat zich met deze nieuwe ziekte voordoet, is geen wetenschappelijk probleem. Indien dat zo was, dan zou men BSE effectief als besmettelijk onder runderen en potentieel gevaarlijk voor de mens moeten beschouwen tot het tegendeel bewezen wordt. Dit heeft echter een weerslag op de landbouwpolitiek en, be-

langrijker nog, de begroting.

Het is ironisch dat reeds uitgevoerde besnoeiingen in de onderzoeksbegroting de wetenschappelijke aanpak van de nieuwe ziekte belemmeren. Het eerste geval van de ziekte werd in 1985 aangegeven. Verschillende gespecialiseerde labo's werden dan bij het onderzoek betrokken. Het centrale labo voor diergeneeskunde in Surrey (CVL) identificeerde de ziekte vorig jaar. Sindsdien houdt het zich met de statistische gegevens bezig en met voorzorgsmaatregelen. Het centrum voor neuropathogenese (NU) in Edinburgh werd ingeschakeld zodra het verband met de schapeziekte vermoed werd. Het centrum voor klinisch onderzoek (CRC) in Middlesex bepaalt in welke mate de ziekte een gevaar voor de mens inhoudt. Ander onderzoek werd gedaan in de universiteiten van Heidelberg en Bristol.

Elk van deze centra is gespecialiseerd in een deelaspect van het probleem. Het CVL houdt zich alleen met diergeneeskunde bezig en wordt door het ministerie van landbouw gefinancierd. Het NU in Edinburgh is onder andere gespecialiseerd in encefalitis bij schape (belangrijk voor de Schotse landbouw) en de ziekte-interactie tussen mens en dier: het wordt gesubsidieerd door zowel het medisch fonds als het fonds voor landbouw en voeding. Het CRC wordt door het medisch onderzoeksfonds betaald.

De rationalisaties van de Britse regering voorzien in de samensmelting van alle diergeneeskundige centra in één groot centrum op kosten van landbouw en voeding. Dit laat een deel van het NU in Edinburgh in de kou, omdat het fonds voor medisch onderzoek terecht zijn twijfels heeft over het nut van een overgebleven half labo. Daarenboven is het juist de combinatie van diergeneeskunde en medisch onderzoek die Edinburgh een centrale positie geeft in de probleemstelling rond de nieuwe koeenziekte.

Eerdere onderzoeksbesnoeiingen in Engeland troffen de universiteiten. In deze context is het significant dat een cruciaal idee over de oorsprong van de nieuwe ziekte, in verband met de veranderde voorbereiding van rundervoer, precies van een "theoretische" universitaire afdeling in Bristol kwam.

Frank Winter

DEBAT

Ludo Abicht, Frans Denissen, Cel Overberghe, Paul Ambach en Mitta Van der Maat

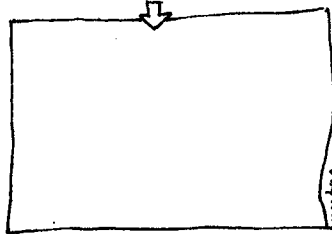
Het Blok aan het Vlaamse Been

Een maand na 8 oktober. De eerste schade is verwerkt. Zes jaar moeten we leven met de idee dat uiterst rechts zorgt voor de derde fractie in de Antwerpse Raad. De ware inzet ligt nu in het dagelijks leven, in de buurten, op het werk, in de school... het wennen aan radicale praat.

Het is belangrijk dat "opinion leaders" nu durven stelling nemen. Dat kan in Toestanden. Aan hen het woorden.

Ludo Abicht
(docent)

TEKEN HIER NU MAAR EENS
ZELF EEN CARTOON OVER
HET VLAAMS BLOK.

In het voorjaar 1988 werd in de Antwerpse Provinciestraat een driejarig Marokkaans meisje door een bus gegrepen en letterlijk onthoofd. Een voorbijganger zei daarop (ook letterlijk): "Voilà, nog eentje minder van die". Een geestesgestoorde maniak? In het najaar 1988, een week na de verkiezingen, stond ik aan een frituur in dezelfde buurt, en keek samen met anderen naar twee Marokkaanse jongetjes die elkaar aan het uitschelden waren. Commentaar naast mij: "Da ze malkander maar afmaken". Nog een geestesgestoorde die vrij rondliep? 50.000 geestesgestoorde?

Jammer genoeg niet, want aan een klinisch probleem kan met de nodige budgettering een klinische therapie aangepast worden. Het gaat hier om krankzinnigen noch fascistten, en zelfs over het algemeen niet om racisten. Want ook dat zou, tenminste in theorie, nog kunnen worden opgelost. Het zou bijvoorbeeld volstaan een soortement Antifascistisch Front op te richten, dat als motor zou dienen van een brede volksbeweging van alle democratische krachten in het land. We zouden de jeugd kunnen informeren over de misdadigheid van fascisme en racisme of zelfs van de onaanvaardbaarheid van discriminatie op om het even welke grond ("Pour les Flamands la même chose" is tenslotte een variante van "D'abord notre

propre peuple!"). Ik ben ervan overtuigd dat slechts een miniem gedeelte van de Vlaams Blok-kiezers racisten en een nog kleiner percentage fascistten zijn. Maar daar zit juist het probleem: ook de overgrote meerderheid van de tientallen miljoenen die voor de Nazi's stemden, waren fatsoenlijke, gewone burgers, geen jodenhaters of sadisten. Gewone burgers die min of meer terecht angst hadden voor straatgeweld, die hun bezittingen, van handtassen tot gehypothekeerde huizen, wilden beschermen en voor hun kinderen een goede school op niveau wensten. Alleen maar legitieme verlangens. En toen stemden ze maar op die Hitler, die uitsprak wat zij in stilte dachten. De tijd van beroep op wetten en morele principes, op welwillendheid ("gastvrij dit of dat") is reeds lang voorbij. Natuurlijk zijn die noodzakelijk, maar zolang we met andere woorden niet erkennen dat er inderdaad problemen zijn met de immigratie, voor de migranten zelf en niet minder voor hun onvoorbereide en vaak bedreigde burenen, kan en zal het alleen maar erger worden.

Frans Denissen
(schrijver)

litici toen de resultaten van het Vlaams Blok begonnen door te sijpelen. Wie, zoals ik, in een Antwerpse volkswijk woont met méér Turken dan er Voere-naars zijn in heel Voeren (Franstalige en Platduitse samen), was minder verbijsterd (al keek ik, de volgende dag dan, toch wel op bij het bericht dat in het eigenste bureau waar ik gestemd had het Vlaams Blok gewoon de grootste partij was geworden). Wie, in de Seefhoek, in de voorbije jaren in een volkscafé regelmatig zijn oor te luisteren had gelegd, had al lang opgevangen dat die brave gepensioneerde overbuur met zijn hondje, die overwerkte postbode van om de hoek, die aardige winkeljuffrouw op het Vlaams Blok zouden stemmen "omdat die *het* tenminste durven zeggen." *Het*. Niet zozeer dat van die Turken, want de Turkse groenteboer op de hoek, die "goeie marchandise" en lage prijzen heeft, telt evenveel Belgische als buitenlandse klanten. *Het*: het feit dat de laatste jaren een hele categorie mensen uit de welvaartsboot gevallen is, en dat het juist die mensen zijn die mét hun frustratie, mét hun overspanning, dag in dag uit geconfronteerd worden met, bijvoorbeeld, kinderen (Belgische, maar méér Turkse) die op straat lawaai maken omdat er in de hele dichtbevolkte wijk niet één park, niet één serieuze kinderspeelplaats te vinden is. Zwartzakken? Nee: er zijn er heel wat bij die vroeger op de socialistten stemden, en in deze wijk zelfs op de communisten. Racisten? Nee: driekwart van de misverstanden over de gastarbeiders -

Het meest verbijsterende schouwspel, op die televisieavond van 19 oktober, was de verbijstering op de gezichten van de po-

hun lotgenoten in feite- berusten op onwetendheid, omdat bijvoorbeeld in het onderwijs niemand het de moeite gevonden heeft om er ook maar één woord aan te spenderen. Los je hun problemen op door een betoging te organiseren en luidkeels "weg met het racisme" te roepen? Daarmee maak je alleen jezelf wat wijs. Door het Vlaams Blok de mond te snoeren? Nee: want dan maak je martelaren van "degenen die het tenminste durven zeggen". Om te beginnen zou de linkerszijde kunnen stoppen met sloganesk denken over de kwestie, met pleisters op een houten been te plakken, en concreet aan de slag te gaan. Een voorbeeld maar: in Limburg en in het Brusselse zijn heel overtuigende experimenten gebeurd met multicultureel onderwijs, waaruit een "tweede generatie" groeit die zich op een kritische manier van haar conditie bewust is. Waarom kan zoiets niet in het sedert mensenheugenis centrum-links bestuurde Antwerpen?

Cel Overberghe (kunstschilder)

Stel je een regenachtige zaterdagochtend voor. Gewoontegetrouw fiets je naar de markt op het theaterplein om je wekelijkse inkopen te doen. In gedachten ben je al in de keuken bezig met de bereiding van een heerlijke lamsragoût tot je plots merkt dat dit geen markt is zoals anders. Geen felle kleuren van paprika's, aubergines, courgettes, pompoenen, meloen, kaki's, granaatappels die je de grijsheid van de dag zouden doen vergeten. Er staan slechts enkele verregende kramen met grijze wollen truien of walmende zuurkool. In een café klinkt marsmuziek. Dan dringt het tot je door! Er valt geen vreemdeling te bespeuren. Weg, de fonkelende wijnen, de olijven, de passievruchten, de dolma's, de feta, de kadaif, de baklava, de platte Marokkaanse broden. Geen krullekoppen, geen gazellenogen, geen "marchandise extra".

Voor de vitrine van een zaak waar men militaire prullariën verkoopt, staat een kaalkop te geilen op een namaak handgranaat. Op zijn leren jak staat nog vaag het VMO-teken. Hij is zichtbaar in zijn schik. Hij bekijkt je uitdagend. Voor je het weet heb je een blok aan je been! Een Vlaams blok.

Paul "Boogie Boy" Ambach (Musicus/impresario)

Als inwoner van een kosmopolitische stad als Antwerpen, heb ik moeten vaststellen dat het effect "Le Pen" ook hier zijn weerslag heeft gehad. Dit bedroeft mij ten zeerste, 1. omdat een partij als het Vlaams Blok de kans krijgt zich zo extreem op te stellen en bovendien geen zinnig partijprogramma heeft en 2. omdat 17% van de stadsbevolking zich laat manipuleren door één enkele holle slogan die gewoonweg niet te aanvaarden is.

Want waar wordt de lijn getrokken, en wie wordt teruggestuurd? Ook ik voel een soort "Unbehagen", want ondanks het feit dat ik hier geboren en getogen ben, volledig geïntegreerd en perfect Nederlandstalig (en bovendien nog vijf andere talen beheers), blijf ik Joods van afkomst en in mijn gevoelens. Dit geldt ook voor mijn kinderen. De tweede generatie gastarbeiders heeft diezelfde eigenschappen; ook zij spreken perfect Nederlands, maar moeten toch het recht behouden hun traditie, geloof en gevoelens te behouden. Volgens mij moeten zowel de Antwerpse

bevolking en de gastarbeiders opgevoed worden om naast elkaar en met elkaar te leven. Met opvoeden bedoel ik meer van elkaar weten en elkaar beter begrijpen. Voor mij is één woord primordiaal: tolerantie. En dat komt er pas wanneer er begrip is. Ik heb reeds op zoveel plaatsen in de wereld muziek gemaakt en heb telkens ontdekt dat dat de mensen dichter bij elkaar brengt. Welke nationaliteit of huidskleur ze ook hadden. Een politieke oplossing is de oppositie van het Vlaams Blok negeren, zoals Mitterrand het Front National in Frankrijk negeert. Het Front National schijnt daar inderdaad over zijn hoogtepunt heen. En wat denk je van de Israëlische democratie, waar de extreem-rechtse partij van Cahan gewoon uit de verkiezingen geweerd wordt?

Mitta Van der Maat (actrice, docente)

Zoals elke "rechtgeaarde" Belg ging ik die bewuste zondag naar de stembus. Zoals elke democratisch ingestelde persoon vind ik dat alle meningen moeten kunnen-mogen. En zoals -gelukkig- de overgrote meerderheid van de Antwerpenaren was ik geschokt over de beruchte -was het echt? - 17,7 %. Geschokt en een beetje beschaamd, omdat die "mening" de kop weer opsteekt en blijkbaar steeds opdringerig haar recht van bestaan opeist. Ik had gehoopt dat de geschiedenis ons iets zou geleerd hebben, maar, zoals Sting het zo mooi zingt: "History changes nothing". Bijna één op vijf Antwerpenaren heeft dus genoeg van vreemdelingen? Voor een havenstad is dat een "vreemde" contradictie, vind ik. En ik die dacht dat de Antwerpse -ja, Vlaamse- openheid en gastvrijheid van oudsher spreekwoordelijk waren... Je zou bijna het democratisch principe in twijfel gaan trekken... En weten dat we onze cijfers van de Arabieren hebben geërfd...

Marcel Boon
 (Directeur Rijkscentrum
 Hoger Kunstonderwijs
 Brussel, R. Ho. K.)

Kunstonderwijs, commerciali- satie en administratie

Wanneer in juni 1987 hervormingsplannen bij de schooldirecties in het kunstonderwijs bekend geraakten, rees er een storm van protest op. Het kunstonderwijs voelde zich bedreigd.

De toenmalige verantwoordelijke Gemeenschapsminister borg de plannen weder op voor een periode van twee jaar en besloot tot experimenten met de hervormingen in vijf muziekscholen.

De storm van toen is in de tussentijd naar buiten toe gaan liggen. De Gemeenschapsminister Hugo Weckx die een korte tijd het kunstonderwijs, tot 18 oktober 1988, onder zijn bevoegdheid heeft gehad, gaf een publikatie uit met de betekenisvolle titel "Het Unieke Behouden". Deze tekst handelt over het kunstonderwijs muziek, woord en dans. Wat is er aan de hand in de sector van de beeldende kunsten?

Is binnen deze moot van het kunstonderwijs in Vlaanderen alles rustig gebleven? Op zondag 23 oktober 1988 in het Floraliënpaleis te Gent onder de noemer "Happening '88 Vlaanderen Leeft" kwam het beeldende kunstonderwijs samen voor een colloquium.

De dag kreeg de naam Kunstonderwijs in Vlaanderen mee.

Het kunstonderwijs in België is, vergeleken bij de omliggende landen, uniek te noemen omdat het op verantwoorde wijze georganiseerd is tot in de kleinste dorpen. Een kind in een gehucht kan binnen een overkomelijk aantal kilometers altijd klarinet leren spelen of leren schilderen. Tot voor dit jaar kostte dat niets. Misschien is de ideale situatie verleden tijd? In het middelbaar onderwijs bestaat het artistieke vak niet. Wat de basisschool betreft zijn er bij de esthetische vorming van de leerkrachten vraagtekens te zetten.

Kunstzinnige vorming is binnen dat onderwijs onmogelijk. Het kunstonderwijs vult het tekort aan. In het kunstonderwijs kan iedereen terecht vanaf de leeftijd van zes jaar. Ieder individu, ongeacht de leeftijd, kan in het kunstonderwijs tot zelfontplooiing komen om een betere algemene persoonlijkheidsvorming te bereiken. Het kunstonderwijs is gebouwd op de vrijheid zich individueel te mogen uitdrukken. In het kunstonderwijs is subjectief zijn niet verboden. In het kunstonderwijs is met je emotie wat doen een deel van het leerproces. Binnen het kunstonderwijs gaat het om vragen stellen terwijl het in de rest van het onderwijs gaat om de juiste antwoorden te weten. Dat alles neemt niet weg dat het algemeen onderwijs interessanter en boeiender zou zijn indien het daar ook zou gaan om de vraag in plaats van de antwoorden. Dit is een "luxe" die het algemeen onderwijs zich niet durft, mag, permitteren. Het kunstonderwijs heeft die vrijheid nog wél, hoewel deze vrijheid voortdurend bedreigd wordt.

Ook het kunstonderwijs staat onder druk

van de overdreven commercialisatie van de samenleving.

Een bepaald soort kunst is jammer genoeg in. Kunst als mode die makkelijk te verteren is. Waarbij het gaat om snelle successen die met diepgang niets te maken hebben. In sommige kunstscholen staat de mode hoogst gequoteerd. Dat heeft vrolijke maar zeker ook gevaarlijke kanten.

Naast de behoefte aan modieuze trends wordt onze maatschappij gekenmerkt door een no-nonsense mentaliteit.

Zo zien wij dat in het algemeen de pret om te leren op zichzelf nagenoeg verdwenen is. Dat de studie bepaald wordt door het nut. Diploma's moeten economisch renderen. Het zijn papieren met maatschappelijk belang. In het kunstonderwijs betekenen papieren als eindpunt niets. Je hebt niets "bereikt", integendeel je weet pas nu hoever je nog maar aan het beginnen bent. Diploma's zouden hoogstens het bewijs moeten zijn van het feit dat je geleerd hebt te twijfelen en vragen te stellen. Een proces dat je binnen de school begon, waarmee je buiten de school moet verder gaan. Toch wordt het kunstonderwijs bijna gedwongen in de rattenrace aan diploma's mee te doen. Door deze "waardenniveaus" na te streven treedt de administratieve waakzaamheid en controle op de voorgrond en viert de administratieve beknibbeling hoogtij.

Wil het kunstonderwijs zijn maatschappelijke functie blijven vervullen dan mag het niet getroffen worden door commerciële of administratieve overdaad.

Wij hebben een kunstonderwijs nodig dat vrij is, flexibel en meervoudig oriënteerbaar zoals het creatieve handelen wat daarbinnen geleerd wordt zelf is.

Nu centrum-rechts en zelfs extreem-rechts er bij de verkiezingen op zijn vooruitgegaan.

Nu de SP inlevert, en ondanks dit verlies, linkse stemmen aanwendt om een centrumbeleid verder te zetten: Martens VIII, Geens IV, en in gemeentelijke coalities met liberalen.

Nu radicaal-links (KP, PVDA, SAP) verder in de marge is geduwd, is linkse samenwerking een maatschappelijke en morele plicht.

Het zelfvoldane eigen gelijk moet wijken. Revolutionaire schriftgeleerdheid en vlaggetjesgezwaai moeten stoppen. Is het niet onze plicht om binnen de verrechtste samenleving een gezamenlijke linkse tegenstroom te ontwikkelen, met het oog op het opbouwen van een anti-kapitalistische tegenmacht.

Die mogelijkheid bestaat:

-als de samenwerking KP- SAP-Onafhankelijken verder wordt uitgebouwd in de geest van een open debat rond concrete alternatieven, toegepast op het terrein.

-als de militanten van de PVDA inzien dat het eigen gelijk niet kan voorgaan op de wil tot dialoog en samenwerking met anderen, zonder exclusieven, voor een

TRIBUNE

Ludo Loose
(voorzitter Vlaamse
Raad KP)

Oproep voor linkse samenwerking in Vlaanderen

democratisch socialisme.

-als linksen die hun hoop vestigden in de SP, zich duidelijk weten af te zetten tegen het zich laten meevoeren in een centrum-politiek.

-als voor de christendemocraten, solidariteit en een rechtvaardige samenleving - waarin mensen voor elkaar opkomen en zichzelf bevrijden - meer waarde hebben dan een CVP-politiek van slaafsheid aan de onrechtvaardige markt- en concurrentiemechanismen.

-als bij de groenen het "anders gaan leven" consequent wordt doorgetrokken tot een afwijzen van een maatschap-

pijvorm waar speculatie en winsthonger de grootste factoren zijn van zowel ecologische, als sociale verontreiniging.

De kommunistische partij stelt daarom aan al deze kringen voor om samen, met respect voor ieders identiteit, te werken aan een linkse samenwerking die naast het centrum opnieuw een geloofwaardig links perspectief biedt.

Niet zomaar met een zweef functie voor hen, die steeds duidelijker hun verzoenende rol ten aanzien van het financieel-kapitaal etaleren.

Maar als een nieuwe, agerende en electoraal bundelende samenwerking, die een verrijkt anti-kapitalistisch actieprogramma nastreeft.

Dit vergt een grondige, dus half lange termijnstrategie.

Dit vraagt de betrokkenheid van allen, arbeidersmilitanten, intellectuelen, milieu- en vredesactivisten, anti-racisten, die al dan niet partijgebonden, hun morele verantwoordelijkheid voor een betere samenleving willen opnemen.

De KP zal allen, die zich reeds eerder voor linkse samenwerking uitspraken, en allen die zich bij hen willen aansluiten, onmiddellijk contacteren om deze opbouwende richting consequent in te slaan.

De Nucleaire Planning Groep (NPG) van de NAVO (de ministers van defensie), zal op 27 en 28 oktober in Den Haag (Nederland) opnieuw praten over de modernisering van de tactische kernwapens, de wapens met een reikwijdte van minder dan 500 kilometer.

Het programma omvat onder meer:

1. de modernisering van de nucleaire artillerie,
2. de vervanging van de LANCE-raket door het ATACMS-lanceersysteem (met een vluchtbereik van zo'n 400 kilometer), en
3. de ontwikkeling van een 'stand off'-wapen dat vanaf vliegtuigen doelwitten in Oost-Europa achter het eigenlijke slagveld kan treffen.

Velen zijn teleurgesteld omdat het verhoopte ontwapeningsproces, dat met het INF-verdrag is ingezet, zich niet doorzet en zelfs paradoxaal genoeg dreigt omgekeerd te worden.

Pax Christi vreest dat de NAVO op een geleidelijke en systematische wijze deze modernisering doordrukt, zonder een voorafgaandelijk politiek debat. Pax Christi is van mening dat het denucleariseringsproces, in Oosten en West, moet ver-

TRIBUNE

Paul Lansu
(Pax Christi Vlaanderen)

Een derde nul

dergezet worden.

Pax Christi eist van de Belgische regering de uitvoering van het regeerakkoord (Martens VIII) dat zegt dat "de onderhandelingen over de tactische kernwapens parallel moeten opgestart worden met die over de conventionele wapens en dat op beide vlakken gelijktijdig vooruitgang moet worden geboekt". Voor Pax Christi moeten onderhandelingen over tactische kernwapens zo snel mogelijk van start kunnen gaan en leiden tot een totale eliminatie ervan.

NAVO en Warschaupact onderhandelen over een mandaat voor gesprekken over "conventionele stabiliteit in Europa" in het kader van de Helsinki-besprekingen in Wenen, maar over onderhandelingen in

de tactische kernwapens is er geen sprake! Zelfs een nieuw NAVO-dubbelbesluit (moderniseren en gelijktijdig onderhandelen) over tactische kernwapens (SNF) is blijkbaar nog niet denkbaar. Pax Christi eist van de Belgische regering dat:

-zij een mogelijke NAVO-beslissing, over modernisering van de korte afstands-wapens, afwijst;

-zij haar eigen regeerakkoord respecteert en uitvoert, dit wil zeggen eisen dat er onderhandelingen komen over de conventionele én de tactische wapens. De regering moet het wegonderhandelen van het bestaande nucleaire arsenaal bevorderen, en niet laten moderniseren;

-zij streeft naar verdere denuclearisering van Europa waardoor de nucleaire drempel in heel de Oost-West militaire opstelling drastisch verhoogd wordt en tevens het nucleaire risico (zelfs dit van een ongeval) verlaagd wordt;

-ze duidelijk kiest voor een totale eliminatie van alle korte draachtwapens (SNF), een "derde nul-optie";

-zij een parlementair debat hierover organiseert en de mening van de publieke opinie hierin ten volle respecteert.

Dag Mijnheer Carlo Geps van VTM,
 We kennen elkaar niet persoonlijk en ik heb er ook geen behoefte aan om nu de situatie te veranderen. Maar toch kan ik niet aan de verleiding weerstaan om U een briefje te schrijven. Tot nu toe heb ik niet de indruk dat ik een fervent VTM-kijker zal worden. Alhoewel het uitermate sympathiek is dat Uw omroep ervoor gezorgd heeft dat bij de BRT een stelletje drollen, die het publiek als vloermat gebruikte, werden opgeruimd. Maar dit terzijde. Ik erger me voornamelijk aan de explosie van hypocrisie die VTM veroorzaakt. Niemand van de mensen die voor U gaat werken in plaats van voor de BRT kan de eerlijkheid opbrengen toe te geven dat hij gewoon meer poen wil pakken. Ik heb helemaal geen bezwaar tegen die reden. Ik vind het normaal dat men van die kans gebruik maakt. Maar zeg dat dan. Ik word kotsmisselijk van al die dikdoenerij over nieuwe kansen die worden geboden. Over ruimere mogelijkheden, over een nieuwe dynamiek waar men wil van profiteren (Jan Schodts, als ik me goed herinner,

Dueloog

Fernand Auwera

Hypocrisie

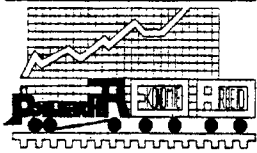
BRT-VOORZITTER ELS WITTE
 STAPT OOK OVER NAAR
 VTM !

vond dat mooi excuus uit). Over het andere werkmilieu dat men eens wil uitproberen, over de sleur die men wil doorbreken. Terwijl iedereen verdomd

goed weet dat bij VTM, met het publiek als scheidsrechter, de creatieve ruimte veel beperkter zal zijn dan bij de BRT. De werkomstandigheden daar waren allicht niet optimaal, maar mensen die zo hechten aan dynamiek en creativiteit hadden daar toch ook iets beter kunnen presteren dan een show van onkunde of frustraties. Dat soort gesnotter van dikbetaalde creatieve carriëristen is trouwens meer dan beledigend voor al degenen die hun leven lang rondlopen in stofjas of overall, niet altijd bij gebrek aan creatief talent. VTM zou zijn medewerkers een voorbeeld kunnen geven door op te houden met hypocriet te doen over respect voor publiek en cultuur terwijl men enkel denkt aan geld. Ik heb bijvoorbeeld niets tegen *echt Aantwaarps Theater*, want het volkstoneel dat ze brengen is knap vakwerk, maar ik stel me bij cultuur ook nog wat anders voor. En daarover neem ik niets maar dan ook totaal niets. Tenzij U van mening bent dat daarom Dallas werd aangekocht, of ben ik verkeerd ingelicht?

advertentie

Het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek
 De vakgroep Arbeidsociologie van de KU Leuven
 Het Departement Economische Wetenschappen van de Ufsia

organiseren naar aanleiding van 10 jaar Polekar

het Colloquium

“Ekonomie en Maatschappij in de 21ste eeuw”

Programma :

1. “Herstructurering van het productief systeem “
J. Hagedoorn (Ndl, Maastricht) J. Gadrey (Fr, Lille)

2. “De invloed van de herstructurering op het arbeidsproces”

*Drie Polekar-werkgroepen rond
 flexibilisering - basisinkomen - informele economie*

3. “Het overheidsapparaat”
P. Fortuyn (Ndl, Rotterdam)

4. “De Noord-Zuidverhouding”
(gevraagd) J.P. Peemans (B, UCL)

5. “Strategieën in het hedendaags
 sociaal-wetenschappelijk onderzoek”
F. Moulaert (B, Lille) T. Vandevelde (B, Ufsia)

Vrijdag 25 november 1988 om 9 uur in Auditorium G. Eyskens, Dekenstraat 2 te Leuven

Inlichtingen : Departement Sociologie KUL, Van Evenstraat 2C, Leuven,
 L. Denolf (016/28.31.70)

Schaamlapje

R. Van de Bussche (Brussel): "Koen Dille heeft in Toestanden een meesterlijke analyse opgedist van de gemeenteraadsverkiezingen. Hij wijst erop hoe her en der veehandelaars zich schaamlapjes hebben voorgebonden om te worstelen voor triviale clanbelangen. Alom verbluffende nummertjes van politieke wansmaak en onbeschaamdheid om te eindigen in de sovjet diktatuur van de overwinnende nomenklatuur. Ideeën of principes komen hier natuurlijk niet bij te pas.

Sorry, Koen, maar aan dit soort verhitte zedepreken heb ik niets. Zelfs de gezeten commentator van Vlaanderens kwaliteitskrant zou het zo bruin niet bakken, hoewel hij nooit nalaat de rotte democratie een veeg uit de pan te geven. Alleen het Pallieterke likkebaardt even hoorbaar van dit soort scandaliis."

Bert Anciaux (Brussel): "In nummer 6 van Toestanden word ik in het artikel Standpunt: "Schaamlapje", voorgesteld als een schoolvoorbeeld van geschoemel (sic) rond het verzamelen van schepenambten en mandaatjes zonder oog te hebben voor het programma van de coalitie. (...)Klaarblijkelijk heb ik het 'spel' bliksemsnel geleerd waardoor de blitzcarrière wellicht te verklaren is.

Enkele schuchtere en schamele bedenkingen toch op een rijtje.

Als éénmansfractie in Brussel op een 47 koppen tellende gemeenteraad werd ik plots, door toedoen van onhandige manoeuvres van FDF en PRL een onmisbare partner om een coalitie PS, PSC-CVB, BON en VU tot stand te brengen.

Indien men aan politiek doet is het om een programma optimaal te kunnen verdedigen. U kan zich afvragen of men een programma al dan niet beter via een meerderheid kan verwezenlijken. Het antwoord lijkt me op zichzelf genomen overduidelijk.

Of men hiervoor in de eerste plaats een aantal postjes dient te bekomen is inderdaad totaal ondergeschikt, doch U weet ook dat in een gemeente het overgrote deel van de beslissingen in het schepencollege worden genomen. Hierbij aanwezig zijn is geen must, doch wel zeer nuttig. Een profilering als enige vertegenwoordiger van de Volksunie kan men zeker bekomen via de oppositie, doch in de meerderheid moeten hiervoor duidelijke garanties worden vastgelegd.

Dat heb ik zeker gepoogd te doen en de onderhandelingen hierrond zijn inderdaad nog niet volledig rond. (...)Wees

ervan overtuigd, al ben je dan natuurlijk niet, dat het mijzelf en het afdelingsbestuur erom gaat ons uitgebreid programma ingang te doen vinden in de dagdagelijkse en vaak erg verstarde politiek van Brussel-Stad.

Ik zal trouwens niet nalaten de pers geregeld op de hoogte te houden van onze politieke standpunten en hopelijk onze verwezenlijkingen. Toestanden zal niet vergeten worden. Ik ben trouwens steeds bereid met de redactie een onderhoud te hebben.

Enig krediet van Toestanden voor mijn nietig persoonlijkje verdien ik toch. Of moet ik er maar aan wennen dat dit juist hoort bij het politieke 'spel'. Ben ik dan toch niet zo'n goed schoolvoorbeeld. Wat een toestanden!"

Geef toe dat de coalitievorming in Brussel geen voorbeeld was van burgerlijke opvoeding voor de bevolking. VdB - officieel erkend fraudeur - wordt eerst door CVP en PSC als voorman aangewezen en dan ook door PS als kandidaat burge-meester gesteund. Wat Bert Anciaux daarover denkt, staat niet in de brief. Hij onderhandelde toen nog met de liberalen en het FDF om een andere coalitie te vormen. Dat ging wegens "onhandige manoeuvres" niet door (handige manoeuvres waren beter geweest). Van coalitie-partner wisselend als van hemd, gaat Bert Anciaux dan sloop met Brouhon, samen met de liberale scheurlijst BON (die kartelpartner PVV in de kou laat staan). De brief vergeet dat ook ECOLO nog in de meerderheid zit en dat Bert Anciaux geen zitting heeft in het schepencollege (Dat komt misschien binnen drie jaar). De postenverdeling is al gebeurd maar de onderhandelingen over het programma "zijn inderdaad nog niet volledig rond". Geef toe dat het allemaal veel weg heeft van principesloze machtsgeilheid. En als we het verkeerd begrepen hebben, ware het misschien goed ons even klaar en duidelijk te melden welke grote principes de PS, de CVP-PSC, de VU, BON en ECOLO in het gemeenschappelijk banier dragen en waar die verschillen van de principes die een coalitie PRL, FDF, VU...zou voorstellen. Wij zoeken geen schandalen, wij willen openbaarheid van bestuur en een politieke democratie met duidelijke alternatieven.

Leenrecht

Jan Van Hee (Brussel): "Haalt men de loodgieter in huis dan is men direct een paar duizend frank kwijt. Leest men stapels boeken van de bibliotheek, dan kost je dat geen frank, terwijl de producent van dit edele cultuurprodukt wellicht weg aan het kwijnen is op een zolderkamer. Aan dit soort openbaar georganiseerd parasitisme wil het leenrecht een einde maken. Bravo! maar...

Zoals Paul Koeck schrijft heeft het leenrecht in Nederland de uitleningen tot 25% verminderd en waar veel uitgeleend wordt doen ook de boekhandels betere zaken.

Een goedbedoelde maar zeer slechte maatregel dus. De schrijver op zijn zolderkamer zal zelfs geen bouillon te slurpen krijgen van de geslachte gouden kip, de bibliothekarissen zullen verzuipen in rekensommetjes. Alleen een paar overvoede Konsaliks zullen nog enkele kilo's bijkomen."

Wat gedacht van een artiestenloon, zodat ook de kunstenaar een sociale woning kan huren. De boekbedeling kan dan ook gratis blijven. En Kosalik, die nationaliseren we... En als men dan toch bezig is kan ook een openbare loodgietersdienst worden opgericht met vaste prijzen, waarmee meteen een alibi wegvalt voor andere prijsstijgingen.

Marcel van der Linden is Leo Geerts. Dat wisten jullie al. Ter afronding mag ook Toestanden het pseudoniem van een geniaal dichter vrijgeven: Jean-Emard (van Lieverlede) is wel degelijk Paul Van Ostayen:

k
wil
je erop
wijzen kind
dat je truc
met die appel
zelfs de simpelen
van geest niet meer
verblindt vermaande
godgezinde god Eris
te meer als het
een peer is.

Ciao,
Lafargue

P.S.: Gelezen en uit de context gehaald: "De omvang van het geweld verraste ons niet, wel de mate waarin" (Prof. Bruynooghe over vrouwenmishandeling)

't Zal zo'n jaar of zes geleden zijn toen ik voor de filmcommissie verscheen met een plan om het scenario te schrijven voor "Zaman", een soort van politiefilm. "Jamaar", zei een van de leden die kon beslissen over vijftien miljoen of niets, "weet jij wel hoe een politiefilm wordt gemaakt?"

Er bestonden blijkbaar regels om een politiefilm te schrijven. De vraag was: welke regels werd ik geacht te volgen? Het zal de aandachtige televisie- en filmkijker niet ontgaan zijn, dat de Franse politiefilms nogal eens willen verschillen van de Duitse. Die op hun beurt veel minder hard zijn dan de Amerikaanse. Het geacht lid van de commissie kon onmogelijk bedoeld hebben, dat hij twijfelde aan mijn kennis van de regels van een Vlaamse politiefilm. Want zoiets bestond nog niet. Het lid bedoelde dat ik mij moest richten naar buitenlandse modellen. Hij ging voorbij aan het feit dat een nabootsing nooit het origineel kan evenaren. In Vlaanderen kun je alleen een goede (politie)film maken als je vanuit Vlaamse toestanden vertrekt.

Goed, ik heb nu al drie zondagavonden tegen de Vlaamse televisiereeks "Klein Londen, klein Berlijn" zitten aankijken. Eerlijk gezegd: ik verwachtte er wel wat

Hoek van Koeck

Klein Londen, Klein Berlijn

van. Rudy Geldof heeft al wat ervaring als scenarist, de serie kreeg vanuit de BRT enige financiële armslag. Dré Poppe wou met een prestigeproject een kroon op zijn regisseursloopbaan zetten...

Nu is het verhaal wel degelijk uit het Vlaamse (oorlogs)verleden gegrepen. Maar dit keer lieten de makers zich te opvallend inspireren door de stijl van buitenlandse series. Ik noem "Heimat". Je moet Duitser zijn om "Heimat" goed te kunnen maken. Als Vlaming brouw je er hooguit een afkooksel van. De beelden zijn te leeg, acteurs worden verkeerd gebruikt, figuratie bezorgt je kippevel, dialogen rammelen, de regie is te traag en te nadrukkelijk. Zo van: we hebben een prachtige auto uit 1930 gevonden en het zou toch zonde zijn als we hem maar twintig seconden in beeld kregen. Maar vooral: er zit te weinig conflict in de scènes, alles is ontzettend voorspelbaar. De verantwoordelijken van de BRT, die de laatste jaren toch ook tekenden voor

sterke uitschieters, moeten nu maar uitmaken waar het is misgelopen. Als ze dan al vinden dat het is misgelopen, want misschien tonen de kijkcijfers weer aan, zoals bij "Het pleintje", dat Vlaanderen al tevreden is als het kan zeggen: "Kijk nu toch eens, Louis. 't Is net zoals ik het mij van toen herinner". En het kan natuurlijk nooit kwaad dat mensen hun straat herkennen, maar het zou nog beter zijn als er zich in die straat een drama afspeelde waar ook een Chinees wat aan had.

Binnen dit hele gebeuren is het hoera-geroep in een deel van de pers de kwalijkste zaak. Vernederend voor de Vlaamse film. Als je in verband met "Klein Londen, klein Berlijn" termen als meesterwerk in de mond neemt, is het alsof je het hebt over een stilleven waarvan je weet dat het door een anders-valide met de mond moest worden geschilderd. Als dezelfde serie in het buitenland zou zijn aangekocht, zou ze weggeschreven zijn. Van buitenlandse producties wordt immers professionalisme verwacht. Zolang we dat van de eigen creatieve mensen niet verwachten, en al opgetogen victorie kraaien als we op het scherm (soms) iets zien bewegen, geraken we nooit uit het artistiek kinderbed. Een belachelijk gezicht overigens, want onze voeten steken al door de spijlen.

Toestanden

Zespenningenstraat 49 (b13)

1000 Brussel

tel 02/513 02 16

elke vrijdag uitgegeven
door Uitgeverij Zijdelings C.V.

directeur: Eric Corijn

hoofdredacteur: Jan Van Kerkhoven

eindredactie: Karin Pairon en Eric Goubin

redactie: Koen Dille, Francine Mestrum,

André Mommen, Wim Van Rooy,

Jef Vermaere, Frank Winter.

tekenaars: GAL, Morbus, Quirit

vormgeving: Scritto

bijgestaan door een redactieraad
en een schare medewerkers

Zakelijke leiding: Koen De Visscher

jaarabonnement: 2400F - 170fl

of een permanente opdracht

van 200F - 14fl / maand

rek. nr 001-1762098-72

van Zijdelings CV

Brussel

verantwoordelijke uitgever:

Paul Eyben,

Brouwerstraat 16

3590 Hamont-Achel

Humph Bogart:

"Read it again, Sam!"

Donderdag betekende voor Humph alles. Alles, behalve een gewone dag. En dat sinds Sam ermee voor het eerst op de prop-pen kwam: 16 september 1988 (een vrijdag!).

16 september negentienhonderd achtentachtig was (was!) zo'n gewone donderdag. Sam stapte Bogeys optrekje - in de Zeer Exclusieve Canalbuurt - binnen. Gewoonlijk haalde Sam uit zijn GB-zakje de gebruikelijke charcuterie, piepjonge Gouda, rode bordeaux in promotie en de stapel TV- en andere weke bladen. Ruim voldoende lees- en vreetproviand om het weekend door te komen. Nu (16 september anno '88): wel vreet, maar niks lees!

"Niks lees!?", slikte Humph. Zijn bovenlip trok zenuwachtig op en af. Dikke Sam - ex film-pianoplayer, nu knikker van dienst bij de Bogeys - zuchtte: "Krantenstal leeggeroofd, boss! Maar bij de Pakistaan hadden ze dit. Gloednieuw!" en toverde het ding (het Ding!) uit zijn trench. Voorzichtig nam hij het tussen rechterduim en wijsvinger: "32 pagina's, weke-

lijkse hapklare + korte leesbrokken, cultuuren politiek..." en liet het blad vervolgens even balanceren op de linker: "... met strip, karika's, eventueel met inhoud! Alles, zwart op roos!". "Ongeluuflijk!", zei Humph, "ongeluuflijk!", herhaalde hij zichzelf. Hij griste het nieuwe weekblad weg en stak het als een stok tussen de tanden. "'t Kan niet stuk! Dit kan niet stuk!", blafte Humph. Sindsdien gingen de weekends bij de Bogeys niet meer stuk. Elk had wekelijks zijn hoogstpersoonlijk exemplaar ("Make it two, Sam!"). En snugger als ze waren tekenden ze voor een abo! Een abo!! Zo moest Sam niet meer in de rij en hadden de Bogeys in het weekend nóg meer tijd. Om Toestanden te lezen! Vanaf die ene vrijdag was er Niks aan te doen. Het was hen om Toestanden te doen! (vrij naar F.M. Whiskas)
LOOP NU NAAR STAND 36C in zaal 1 en vraag alles wat u over TOESTANDEN altijd wou weten, maar nooit...

Pros

Toestanden 8

Zairereis

Toestanden werd niet uitgenodigd om de heren Martens en Tindemans naar Mobutu Sese Seko te volgen. Eric Corijn bekijkt de reis vanop het thuisfront. Pag. 4.

Sovjet-aandelen

Nu dat weer. De tsaristische kasbons blijven waardeloos, maar in Moskou wordt er wel aan gedacht aandelen van staatsbedrijven te verkopen. Paul Verbraeken over privatisering bij de Sovjets op pag.6.

Kanaken

De Fransen gaan voor de zesde keer naar de stembus dit jaar. Om te beslissen hoe ze de zelfbeschikking van een volk aan de andere kant van de aardbol zullen garanderen. Francine Mestrum over het referendum over Nieuw-Caledonië. Pag.7.

Sprookjesmarathon.

In Hasselt leefden ze vier dagen lang als in een sprookje. Tuur Devens was er bij. Pag.10.

Nieuws uit de States.

Het rijkste land ter wereld zit middenin verkiezingen zonder een grote socialistische partij. Het kapitalisme, zonder arbeiderspartij, verklaard in een dossier van Patrick Stouthuysen. Pag.15-18.

Voor wie de Amerikanen wel kunnen stemmen weten we. Van over de plas stuurt Guy Poppe ons een verslag van de nasleep van 8 jaar Reagan. Pag. 19-20.

Blok tegen blok.

Toestanden laat het Vlaams Blok niet los. Alle 'opinion leaders' moeten nu duidelijk stelling kiezen. In dit nummer de

mening van Ludo Abicht, Frans Denissen, Cel Overberghe, Paul Ambach en Mita Van der Maat. Pag.25-26

Vrije tribunes

Toestanden is het blad van de vrije meningsuiting. Tribunes van Marcel Boon (directeur RHoK); Ludo Loose (voorzitter KP) en Paul Lansu (Pax Christi). Pag. 27-28

En andere toestanden

En zoals elke week film-, spektakel-, boek-, muziek- en televisie-besprekingen (pag. 11-13), de columns van Fernand Auwera (29) en Paul Koeck (31), de lezersrubriek van Lafargue (30)...En voor de bezoekers aan de Boekenbeurs (Toestanden-stand 36C in zaal 1) nog een boekensupplement van 24 pagina's.

